

Вінницька обласна організація
Національної спілки краєзнавців України

Сергій ГАЛЬЧАК

**ВІННИЧАНИ –
ПОЧЕСНІ КРАЄЗНАВЦІ
УКРАЇНИ**

Вінниця 2025

УДК 398 (477.44)

DOI: <https://doi.org/10.31652/978-617-7230-98-3-1-120>

*Видання приурочене 100-річчю
Національної спілки краєзнавців України*

Гальчак С. Д. Вінничани – Почесні краєзнавці України. –
Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. – 120 с.

ISBN 978-617-7230-98-3

© Гальчак С. Д., 2025

© ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025

Національна спілка краєзнавців України об'єднує дослідників рідного краю, які ведуть свій славетний родовід від легендарних літописців часів Київської Русі та героїчної доби українського козацтва, яке в умовах чужоземного поневолення зуміло відродити й відстояти серед європейських народів національну державу, її історичні терени, мову її народу та, зрештою, сам народ. Кожен, хто живе історією України, знаходить у тисячолітній її долі теми і сюжети для самостійного наукового пошуку у величезному часовому діапазоні – від трипільської культури до наших днів...

Краєзнавство є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної і духовної культури, завжди було міцним фундаментом історичної пам'яті, формою залучення широких кіл громадськості до пізнання рідного краю як складової частини багатомілітної історії Батьківщини, проявом активності мас у виявленні, збереженні і примноженні історико-культурної спадщини народу. Саме через творче натхнення, безкорисливий пошук ентузіастів найбільше виявляється духовна потреба людей – інтерес до історії рідного краю, котра виховує і примножує патріотичні почуття. Тому плекати історію своєї малої батьківщини – завжди почесно і відповідально...

Петро ТРОНЬКО,
академік, Герой України

Про відзнаку «Почесний краєзнавець України»

Почесний краєзнавець України – найвища персональна відзнака Національної спілки краєзнавців України, що присвоюється за значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини та природних скарбів України. Вручається краєзнавцям-дослідникам історії, культури, традицій і звичаїв рідного краю, зокрема працівникам наукових, освітніх, культурно-мистецьких установ і закладів, громадських організацій, а також іншим особам, які здійснюють краєзнавчу діяльність.

Попередником відзнаки було звання «Почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців України», засноване на початку 1990-х рр. Після надання 16 жовтня 2008 року Всеукраїнській спілці краєзнавців статусу національної (згідно Постанови Кабінету міністрів України від 16 жовтня 2008 р. № 908 «Про надання Всеукраїнській спілці краєзнавців статусу національної») замість звання «Почесний член Всеукраїнської спілки краєзнавців» у 2009 році засновано відзнаку «Почесний краєзнавець України» та затверджено спеціальний нагрудний знак.

Присвоєння звання «Почесний краєзнавець України» передбачає вручення Свідоцтва та нагрудного знаку «Почесний краєзнавець України».

Відзнака НСКУ вручається в урочистій обстановці Головою НСКУ або за його дорученням заступниками Голови, відповідальним секретарем, членами Президії, а також представниками керівних органів регіональних організацій НСКУ (згідно «Положення про відзнаки НСКУ», затвердженого рішенням Президії НСКУ 16 лютого 2017 р., протокол № 1).

ВЕРЕМІЙ Анжела Анатоліївна

Народилася 23 травня 1963 року в м. Хмільнику. В 1992 році закінчила Вінницький державний педагогічний інститут (тепер: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського). Усе життя займається улюбленою справою – у теперішньому Хмільницькому міському ліцеї № 2 (колишній Хмільницькій загальноосвітній школі № 2, в якій навчалась у шкільні роки), працюючи на посаді учительки-методистки, уже не один десяток літ успішно викладає українську мову та літературу.

Проте znana вона не лише як педагог від Бога, а й як невтомна дослідниця малої батьківщини, талановита майстриня художньо-публіцистичного слова. Справжні шедеври творить відданим справі серцем, мова якого – близька і зрозуміла кожному. Її творчий доробок вражає багатством інтонацій та настроїв. У ньому, насамперед, – биття того ж гарячого й доброго серця, сповненого тривогою за долю України: сторінки трагізму Голодомору-геноциду 1932 – 1933 років, Дру-

гої світової війни, відлуння болю Афганської війни, гіркота попелу Чорнобиля, події Революції Гідності, жахиття триваючої нині кривавої російсько-української війни, а також гордість за проявлені патріотизм і незламність героїчними захисниками неньки-України.

Авторка низки художніх та науково-краєзнавчих книг: «Літо надій», «Квіти для коханого», «Осінь мелодія», «Небо любові», «З любов'ю до землі, обличчям до людини», «Заради добра і краси», «На барвінковій огняній землі», «У краї малъв і долину», «Позиція гідності», «Вулиці мого міста», «Молилися три Марії», «Таємниці подільських верб», «Світло єдиної дороги», «Мереживо долі», «Чорнобиля правда гірка», «І тиша проситься у слово», «Музика осіннього скрипала», «Молитва під кулями», «Славень Хмільнику», «Остання висота», «Право на безсмертя», «Обираючи свободу» (*у спів-авторстві з Миколою Дорошем*). Авторка методичних видань: «Іду на урок. Українська мова: Збірник диктантів», «Українська мова: Навчально-методичний посібник для вчителів української мови, учнів, абітурієнтів». Авторка численних публікацій у періодиці, колективних збірниках та альманахах.

Членкиня Національної спілки краєзнавців України, Національної спілки письменників України, Національної спілки журналістів України, Наукового товариства ім. Шевченка, Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, членкиня літературно-мистецького об'єднання імені Василя Стуса, літературно-мистецького клубу «Золота троянда».

За сумлінну працю у 2021 році нагороджена краєзнавчою премією Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців імені Володимира Вовкодава, у 2022 році – Почесною відзнакою «За заслуги перед Вінниччиною».

У 2023 році удостоєна звання «Почесний краєзнавець України».

ВИСОЦЬКА Катерина Іванівна

Народилася 9 січня 1959 року в с. Михайлівка Шаргородського району. У 1980 році закінчила історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту. В 1983 – 1986 рр. працювала у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї, в 1987 – 1990 рр. – партійному архіві Вінницького ОК КПУ. В 1990 р. повернулася на роботу в музей. Працювала завідувачкою відділу новітньої історії, з 1999 р. – заст. директора краєзнавчого музею з наукової роботи. З 2008 року – директорка музею.

На цій відповідальній посаді вирізняється високим професіоналізмом, умінням згуртувати колектив та організувати роботу закладу. Під її керівництвом і за безпосередньої участі музеєм реалізовано масштабні проекти зі збереження та популяризації історико-культурної спадщини Подільського краю.

Зокрема, музей щорічно презентує близько сорока стаціонарних виставок різної тематики та спрямування, що висвітлюють історію, народні традиції, багатство природи краю від найдавніших часів до сьогодення, низку пересувних виставок такого ж тематичного наповнення («Визначні пам'ятки Вінниччини», «Рослинний світ Вінницької області», «Видатні особистості Вінниччини», «Міста і містечка нашого краю в другій половині XIX – на початку XX ст.», «Вінницька трагедія (репресії у Вінниці)», «Під чорним крилом Чорнобиля», «Державотворчі традиції на Вінниччині» та ін.).

Значні зусилля Катерини Іванівни та всього колективу спрямовуються на створення структурних підрозділів, які нині набули статусу відокремлених музейних підрозділів, а саме: «Історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму» на території колишньої ставки А. Гітлера «Вервольф», «Музей М. Д. Леонтовича» на території с. Марківка Гайсинського району, «Музей Батозької битви» на території с. Четвертинівка Гайсинського району, «Музей Великого Українця Михайла Грушевського» на території с. Сестринівка Хмельницького району, «Вороновицький музей історії авіації та космонавтики» на території смт Вороновиця Вінницького району, «Меморіальний музей П. І. Чайковського і Н. Ф. фон Мекк» на території смт Брацлав Жмеринського району, «Музей Мужніх» на території м. Вінниці.

Широко відомий очолюваний нею музей й як науково-дослідна установа області. На його базі регулярно проводяться численні міжнародні, всеукраїнські, регіональні науково-краєзнавчі, науково-практичні конференції, семінари, круглі столи. Продуктивно працює з багатьма музейними закладами України та зарубіжжя, зокрема Австрії та Німеччини. Його щорічно відвідують більш ніж 200 тисяч осіб.

Відомий також публікаторською діяльністю його співробітників. За авторства Катерини Іванівни та під її керівництвом

твом впродовж останніх років побачили світ альбоми «Сім чудес Вінниччини», «Визначні пам'ятки Вінниччини», «Вінниччина туристична. Tourist in Vinnytsya region», «Незаживаюча рана Афганістану», «Вінницький обласний краєзнавчий музей. 100 років», перший том науково-популярного видання «Вінниця у спогадах (кінець XVIII – середина XX ст.)», колективна монографія «Гордіївський могильник», наукові збірники «Вінницькі Мури. Погляд крізь віки», «Міста і містечка Поділля від доби Середньовіччя до початку XX ст.» та інші. Крім того К. І. Висоцька – авторка статей в «Енциклопедії Сучасної України», у збірниках матеріалів науково-краєзнавчих конференцій, у пресі.

Членкиня Національної спілки краєзнавців України. Входить до складу правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, членкиня Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Делегатка III-го та IV з'їздів Національної спілки краєзнавців України.

Голова правління громадської організації «Асоціація музеїв Вінниччини».

За сумлінну багаторічну працю на ниві музейництва та краєзнавства удостоєна високих відзнак: почесного звання «Заслужений працівник культури України» (2015 р.), лауреатки Премії імені Героя України Михайла Сікорського Національної спілки краєзнавців України (2019 р.), відзнаки «За заслуги перед Вінниччиною» (2024 р.).

У 2015 році удостоєна звання «Почесний краєзнавець України».

ВІЛЬЧИНСЬКА Зоя Володимирівна

Народилася 6 лютого 1954 року в м. Козятин у робітничій сім'ї. В 1971 р. закінчила Козятинську загальноосвітню школу № 2. Після набуття середньої освіти у 1971 – 1974 рр. працювала старшою піонервожатою в школах району. Потім була вихователькою у Козятинській школі-інтернаті ім. В. М. Підгорбунського (1974 – 1975 рр.). Заочно навчалася на історичному факультеті Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, який закінчила в 1979 р., здобувши спеціальність «історика, викладача історії та суспільствознавства». З 1975 року пов'язала свій подальший життєвий шлях із Козятинським залізничним училищем (нині: Державний професійно-технічний навчальний заклад «Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного транспорту»), де спершу працювала звільненим секретарем комсомольської організації, а в 1977 – 1996 рр. – викладачем суспільних дисциплін. У 1996 – 1999 рр. – заступник директора

Козятинської середньої школи № 4. В 2000 р. – заступник начальника міського управління освіти. У 2001 – 2014 рр. – завідувачка архівного відділу Козятинської міської ради. Після цього повернулася до згадуваного Козятинського міжрегіонального вищого професійного училища залізничного транспорту, де працює й нині.

Впродовж свого життя активно захоплюється краєзнавством. Досліджує історію Вінниччини, Козятинщини, рідного міста.

Авторка ґрунтовних монографічних видань «Наша історія: Адміністративно-територіальний устрій, суспільно-політична історія Козятинщини в контексті історії України з найдавніших часів до сьогодення», «Наша історія (20-ті – 30-ті роки ХХ століття): Трагічні сторінки історії українського села. Голодомор 1932 – 1933 років мовою документів та свідчень очевидців», більше тисячі статей на історичну тематику, опублікованих у пресі («Зберігати історичну пам'ять», «Минуле допомагає зрозуміти сьогодення», «Невідомі сторінки з історії Козятина», «Козятин – місто залізничників», «Про історію нашої залізниці», «До 100-річчя трагедії – 12 грудня 1905 року розстріляли братів Валдаєвих», «Чого нас вчить історія», «Наш земляк – Михайло Грушевський», «Про зустріч Симона Петлюри з членами Козятинської «Просвіти»», «В боях за місто відзначились», «Не викреслити з пам'яті», «Вшановуємо пам'ять великого земляка», «Безкровна війна», «Звідки приїхав на постамент паровоз – візитна картка міста» та ін.).

У своїй науковій творчості пропонує новий шлях розвитку української історичної науки – дослідження і написання по-справжньому національної історії з людським обличчям, в основі якої закладена історія малої батьківщини в контексті історії України, що ґрунтується на документах різного походження, об'єктивізмі, висвітленні одночасно «білих» і

«чорних» сторінок історії, розумінні спільного бачення нашого минулого як багатостраждальної землі, а національна історія повинна стати об'єднуючим фактором державотворення; яка у своїх дослідженнях показує в якому напрямку потрібно рухатися. Є авторкою нової історичної концепції «СНП», що включає такі складові: системність, наступність, історизм, патріотизм. Прагне довести, що тільки чесна історія єднає народ; сміливо подає новий погляд на історичні тлумачення, які до сьогоднішнього дня просто вважалися аксіомами.

Членкиня Національної спілки журналістів України, Національної спілки краєзнавців України та правління її Вінницького обласного осередку, Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

За сумлінну працю нагороджена відзнаками: «Відмінник освіти України», «Вчитель-методист», знаками: «За сприяння розвитку Південно-Західної залізниці» (як позаштатний кореспондент газети «Робоче Слово»), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України та нагрудним знаком, грамотами Вінницької обласної ради, Вінницької обласної державної адміністрації.

Заслужена працівниця освіти України (2016).

Їй присвоєно також звання «Почесний громадянин м. Козятин» (2011 р.), «Почесний краєзнавець України» (2014).

ВІТКОВСЬКИЙ Вадим Миколайович

Народився 8 березня 1960 року в с. Борівці Чернівецького (тепер: Могилів-Подільського) району Вінницької області. Закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка (1982), Вищі курси КДБ СРСР у м. Горькому (1986), навчався в Інституті зовнішньої розвідки КДБ СРСР імені Ю. В. Андропова (1989).

Друкуватися розпочав з 1976 року. Працював редактором багатотиражної газети Вінницького політехнічного інституту «За інженерні кадри» (1982), спеціальним кореспондентом обласної молодіжної газети «Комсомольське плем'я» (1982 – 1984), служив в органах КДБ СРСР – СБУ (1984 – 1995), в тому числі останніх 5 років – начальником Прес-центру. Після звільнення в запас працював у комерційних структурах. Від 2012 р. – головний редактор літературно-мистецького журналу «Вінницький край». З 2019 р. – директор комунальної установи «Видавничий дім «Моя Вінниччи-

на», радник першого заступника голови Вінницької обласної ради з питань культури, духовності та збереження історичної спадщини. Президент Вінницького обласного благодійного фонду сприяння правоохоронним органам, ветеранам і членам їх сімей «Бюро ділової інформації». Підполковник запасу СБУ. Полковник Українського реєстрового козацтва.

Член Національної спілки журналістів України (з 1983 р.), Національної спілки письменників України (з 2012 р.), Національної спілки краєзнавців України (з 2020 р.). Член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (з 2019 р.).

Голова Вінницької обласної організації Національної спілки письменників України (з 2018 р.).

Автор і співавтор десятків художньо-документальних книг, краєзнавчих розвідок, сценаріїв документальних фільмів, що ґрунтуються на ексклюзивних архівних даних, а також белетрезованих видань, нарисів, спогадів. Зокрема: «Йшли походом партизани» (Харків: «Прапор», 1984); «Ранок повсталого Поділля» (Одеса: «Маяк», 1988); «І обернеться твоя кров у квіти...» (Харків: «Прапор», 1989); «Січневий грім» (Одеса: «Маяк», 1990); «Товариш Ельза» (Київ: «Молодь», 1990); «Зрадлива фортуна Льови Задова» (книга перша, у співавторстві з В. А. Попиком; Київ: Видавництво газети «Іменем закону», 1993); «Капкан на перевертня» (Київ: Видавництво «Преса України», 1999); «Король кремлівських шпигунів» (книга перша, у співавторстві з В. М. Тимчуком; Вінниця: «Континент-Прим», 2001); «На вістрі часу» (Вінниця: «Континент-Прим», 2007); «Скарби Нестора Махна» (Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2009); «В'язень № 137275» (Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2010, 2023); «Чужбини у подвига нет» (у співавторстві з І. А. Бабаком; Вінниця: ФОП Данилюк В. Г., 2011); «Дорога на Ельбрус» (Вінни-

ця, 2011); «Бах – і в торбу!» (Вінниця: ФОП Горбачук І. П., 2011); «Вороги народу: вигадані і справжні» (Вінниця: ФОП Рогальська І. О., 2012); «Таємниці підпільного обкому» (у співавторстві з Г. О. Ковальчуком; Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К», 2013); «Повій, вітре..., або Тіні незабутих предків» (Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К», 2013); «Зелений рай» (у співавторстві з С. С. Нешиком; Вінниця: «Діло», 2014); «Слід господаря» (Вінниця: «Консоль», 2014); ««Вервольф». Хроніка «озброєних вовків»» (книга перша, у співавторстві з Миколою Рябим; Вінниця: «Едельвейс», 2014); «Капкан на перевертня – 2» – «Капкан на оборотня – 2» (Вінниця: «Едельвейс», 2015); «Тіні незабутих предків» (книга друга, Вінниця: «Твори», 2015); «У затишку борівського лісу» (Вінниця: «Консоль», 2016); «Тисячолітні П'ятничани» (у співавторстві з В. О. Барабанцевим; Вінниця: ФОП Денисюк В. Г., 2016); «Таємниці захованих могил» (у співавторстві з Г. О. Ковальчуком (Вінниця: «Едельвейс», 2016); «Дорога додому» (книга третя, Вінниця: «Твори», 2017); «Територія музики» (у співавторстві з М. Каменюком; Вінниця, 2017); «Любов на всі часи» (книга четверта, Вінниця: «Твори», 2018); «Гнівань» (у співавторстві з С. Шибаловою; Вінниця: «Твори», 2018); «УсмішеЧКи» (Вінниця: «Твори», 2018); «Вінниця – столиця Української Народної Республіки» (у трьох книгах, у співавторстві з Миколою Рябим; Вінниця: «Твори», 2018, 2019, 2020); «Олівчик у руці Господа» (Вінниця: «Твори», 2019); «Черешні цвітуть у серці» (у співавторстві з О. Горобцем; Вінниця: «Твори», 2019); «Борівка. Voriwka» (книга п'ята; Житомир: Євенок О., 2021); «Вінниця-Столиця» (у співавторстві з Миколою Рябим; Вінницька обласна друкарня, 2021); «Аксіос» (Вінниця, Бук-Принт», 2023); «Розрита могила. Пам'яті жертв Великого Терору на Вінниччині 1937 – 1940 років» (у співавторстві з Михайлом Каменюком: м. Вінниця, «Твори», 2023); «Борівка. Vorever» (книга шоста, Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2023); «Сергій Собко.

Козацького роду» (Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2023); «Дмитро Дозірчий. Шлях Воїна» (Вінниця: Вінницька обласна друкарня, 2023); «Максим Римський. ...16 місяців, 16 днів Щастя...» (Житомир: БУК-ДРУК, 2024); «Владислав Українець. «Вовк» – його позивний» (Житомир, БУК-ДРУК, 2024 р.).

Чотиритомне видання історії села Борівки у 2018 році було зареєстроване «Книгою рекордів України» як новий рекорд України!

Автор і співавтор п'яти нових рекордів України у номінації «Видавництво».

Співавтор художньо-документальних збірок «Ви з нами, орлята» (Київ: «Молодь», 1984); «Славою овіяні» (Київ: «Молодь», 1987); «Шляхами чекістської долі» (Київ: Політвидав України, 1988); «Разглашению не подлежало...» (Одеса: «Маяк», 1989); «Мученики за віру» (Державне обласне видавництво «Вінниця», 1993); «Червоні жорна» (Державне обласне видавництво «Вінниця», 1994); «Під софітами спецслужб» (Київ: видавництво Європейського університету, 2000); «Дорогами війни» (Київ: «Д.О.Н. – 97», 2005); «Смак молодого вина» (Вінниця, 2013); «Дністрове гроно» (Київ: «Хай-Тек Прес», 2015).

Автор літературного запису книг серії «Моя Вінниччина» Олександра Татарчука «Закриниччя. Човновиця» (Вінниця, 2020), Василя Симонишина «Моя Клекотина і Пасинки – мої» (Харків, 2020).

За його сприяння видано більше тридцяти томів з історії населених пунктів Вінниччини. Всього ж у серії «Моя Вінниччина» уже опубліковано більше ста томів.

Книги Вадима Вітковського є у бібліотечній системі України, а також в Ізраїлі, Італії, країнах Балтики, Молдові, Румунії, Нью-Йоркській публічній бібліотеці (США).

Автор телевізійного проєкту «Перископ» на каналі ВДТ-6 і сценаріїв документальних фільмів «Вервольф»: правда і

вигадки» (1993), «Операція «Валькірія» (2004), «Честь маю...» (2004), «Втеча з пекла» (2005).

У 2005 р. документальний фільм «Втеча з пекла» був відзначений дипломом на Всеукраїнському конкурсі «Телетріумф – 2005» в номінації «Кращий регіональний документальний фільм».

Заслужений журналіст України (2016 р.).

Лауреат Всеукраїнських літературних премій імені Михайла Коцюбинського (2014 р.), імені Євгена Гуцала (2015 р.), імені Степана Руданського (2018 р.), імені Якова Гальчевського «За подвижництво у державотворенні» (2020 р.), обласної премії імені Миколи Трублаїні (1982), літературної премії імені Михайла Стельмаха (2013 р.), обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава (2018 р.), жмеринських районних імені Павла Добрянського (2020 р.), імені Володимира Забаштанського (2023 р.), Міжнародної літературно-мистецької премії Українського фонду культури імені Бориса Олійника (2023 р.).

У 2019 р. удостоєний Почесної відзнаки «За заслуги перед Вінниччиною», у 2020 р. звання «Почесний краєзнавець України».

Відзначений Фондом Омеляників-Швабінських Вільного Університету США (2021 р.).

Нагороджений також орденами Святого Апостола Андрія Первозванного УАПЦ (2011 р.), орденом Гетьмана Івана Мазепи 5-го ступеня (2021 р.), медаллю Симона Петлюри «Журналістика і Державність» Конфедерації українських журналістів» (2021 р.), орденом Гетьмана Івана Виговського Українського Реєстрового козацтва (2015 р.), Почесною відзнакою Національної спілки письменників України (2020 р.) та іншими нагородами.

ВОЙТОВИЧ Валерій Васильович

Народився 28 травня 1950 року в селі Вінківці Вінківського району Хмельницької області. Батько Василь Андрійович – службовець, бухгалтер, учасник Другої світової війни, офіцер, нагороджений 3-а бойовими орденами. Мати Олена Йосипівна – службовець, технолог харчової промисловості, пережила лихоліття Голодомору-геноциду 1932 – 1933 рр., нацистську окупацію...

У 1952 – 1959 роках сім'я проживала у селі Плужне (тоді райцентр, а нині село Ізяславського району Хмельницької області), де батьки працювали на спиртовому заводі. При ліквідації останнього батько отримав нове призначення і сім'я переїхала у Могилів-Подільський (тут Василь Андрійович працював головним бухгалтером низки підприємств).

Відтоді місто над Дністром стало рідним для В. В. Войтовича: закінчив місцеву середню школу № 1, певний час трудився слюсарем на тодішньому приладо-будівному заводі.

У 1968 – 1972 рр., реалізуючи зростаючий потяг до знань, успішно навчався на історичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. П. Затонського. Його однокурсниками були тепер відомі вчені та педагоги О. М. Завальнюк, Г. В. Бондаренко, І. В. Рибак. Й по нині щиро вдячний викладачам А. О. Копилову, Л. А. Коваленку, І. С. Винокуру, П. Ф. Щербині та іншим.

Тут же навчалась його майбутня дружина Валентина Трохимівна, яка нині працює у Могилеві-Подільському вчителькою історії. Обоє виростили двох дітей – сина Олександра, котрий з часом теж закінчив історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету та нині працює заступником директора Державного архіву Хмельницької області, доньку Ольгу, яка обрала фах підприємця.

Навчаючись у вузі, активно займався спортом, відзначився звитягою в студентських будівельних загонах.

Після здобуття вищої освіти у 1972 – 1973 рр. вчителював на Рівненщині, згодом служив в армії. Звільнившись у запас, повернувся у Могилів-Подільський, де кілька років вчителював у СШ № 8 та СШ № 2.

З 1978 року до цього часу працює викладачем суспільних дисциплін Могилів-Подільського монтажно-економічного фахового коледжу (колишнього монтажного технікуму). Тут заснував низку спортивних гуртків, по-суті, тренував молодіжну команду міста з баскетболу.

Одночасно створив і очолив студентський пошуковий загін «Горизонт», з яким упродовж 1979 – 1996 рр. провів 29 багатоденних подорожей у сусідніх країнах, а також по Волині, Прикарпаттю, Поділля, Черкащині, Одещині. Під час туристично-краєзнавчих походів обов'язково відбувалися зустрічі з цікавими людьми, героями ратних подвигів, передовиками виробництва, знайомство з історією та здобутками регіонів. Крім того багато маршрутів було прокладено по Придністров'ю, включаючи й походи на байдарках по річці Дністер.

У 1975 році міськвиконком запросив його до участі у святкуванні 30-річчя Перемоги та доручив описати зустріч із ветеранами Третьої гвардійської повітряно-десантної дивізії, яка визволяла Могилів-Подільський від гітлерівських загарбників. Завдяки підтримці полум'яних пошановувачів історії рідного краю М. О. Пілецького, І. А. Бабака, Е. М. Таєрмана В. В. Войтович захопився краєзнавчою діяльністю. Власне, з того часу й бере початок його шлях до краєзнавчого Олімпу.

Зокрема, він став ініціатором краєзнавчих досліджень та проведення реставраційних будівельних робіт на території комплексу «Лядовський скельний монастир», у 1980-х роках неодноразово разом із студентами – членами пошукового загону «Горизонт» брав участь в археологічних розкопках в с. Бернашівка, що виконувались під керівництвом науковців Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту (нині: національного університету імені Івана Огієнка) І. С. Винокура та А. Ф. Гуцола. Юні краєзнавці монтажного технікуму активно залучались до вивчення історії Могилева-Подільського та рідного краю, традицій, побуту місцевого населення, його фольклорних та етнографічних багатств, не раз ставали призерами республіканських краєзнавчих конкурсів.

Наприкінці 1980-х років з ініціативи В. В. Войтовича було організовано розкопки (2 сезони) на Бандишівському могильнику співробітниками Вінницького обласного краєзнавчого музею. Дружба з археологами Валентиною Загоруйко, Володимиром Прилипком та Михайлом Потупчиком спонукала до активної пам'яткоохоронної діяльності, якою він займається й нині. За його участі реалізовано підтримані громадськістю Могилева-Подільського проєкти: зведено пам'ятники Т. Г. Шевченку і М. Буянову, повернено історичні назви вулицям і площам міста, запроваджено День міста тощо.

Не менше уваги він надає й природоохоронній діяльності. У свій час великий Й. Гете писав, що «природа – єдина книга, всі сторінки якої сповнені глибоким змістом. Уже не одне тисячоліття ми, діти природи, наполегливо намагаємося

прочитати їх, щоб бути менш залежними від буйства стихій». Тому докладає зусиль, щоб довкружжя радувало серце та око своєю красою, неповторною величчю.

Був членом партії Зелених України, займав низку виборних посад у керівництві партії та її обласному і районному осередках.

З 1989 р. член Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка («Просвіта»). Понад десять років очолював Могилів-Подільську міськрайонну організацію «Просвіти». З того ж року – член Народного Руху України.

Неодноразово обирався депутатом міської ради.

Однак найбільше часу віддає краєзнавчій діяльності, заявивши про себе як про потужного дослідника та літописця рідного краю. Став ініціатором проведених у 1996, 2006, 2009, 2012, 2015, 2017, 2023 роках семи Могилів-Подільських науково-краєзнавчих конференцій, був відповідальним секретарем редакційних колегій видань опублікованих матеріалів краєзнавчих форумів. Організатор аналогічних конференцій в Шаргороді, Бару, Мурованих Курилівцях, Ямполі. Активний учасник всеукраїнських, регіональних науково-краєзнавчих, науково-практичних конференцій. Член Національної спілки краєзнавців України. Член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Почесний краєзнавець України (2013 р.).

Черпав й черпає сили та насагу у спілкуванні з відомими в Україні та Поділлі науковцями, краєзнавцями (як з тими, що відійшли у Вічність, так і з сучасниками): Л. В. Баженовим, І. В. Рибак, О. М. Завальнюком, А. Ф. Гуцолом, С. В. Олійником, С. В. Трубочаніновим (м. Кам'янець-Подільський), П. П. Брицьким (м. Чернівці), Г. В. Бондаренком (м. Луцьк), С. Д. Гальчаком, Ю. А. Зінком, І. М. Романюком, Ю. В. Легуном, К. В. Завальнюком, М. В. Потупчиком (м.

Вінниця), В. П. Рекрутом, Л. П. Меншиніною (м. Київ). Вдячний за підтримку та співпрацю могилівчанам А. П. Соляру, О. В. Городинській, В. М. Колеснику, А. М. Бойті, М. М. Крижанівському та ін.

Пам'ятаючи, що книги – це кораблі думки, котрі мандрують на хвилях часу і бережно несуть свій дорогоцінний вантаж від покоління до покоління, не випускає з рук пера, активно пропагуючи історичне минуле Придністров'я. У результаті з'явилася серія дослідницьких статей, написаних одноосібно чи у співавторстві: «Болгарська землеробська колонія у Могилеві-Подільському (наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.)», «Стан народної освіти в Могилівському повіті (1890 – 1896 рр.)», «Могилів-Подільському міському комунальному підприємству «Водоканал» – 100 років», «Іван Максимович Чебан: сторінки життя», «Репресії проти подільських селян», «Дерев'яні храми Могилівщини: сучасний стан та проблеми збереження», «Марія Гоцуляк: розмаїття талантів», «Діяльність студентського клубу «Горизонт» по збереженню будівель і споруд колишнього Лядівського скельного монастиря. 1988 – 1990 рр.», «Микола Горобець: журналіст і краєзнавець Могилівщини», «До історії Могилів-Ямпільського укріпленого району», «Газета Шаргородщини «Прапор комуні» у роки «великого терору», «Вірмени Могилева-Подільського», «Володимир Колесник – дослідник історії Поділля», «Микола Олійник – художник, громадський діяч», «З історії Вищеольчедаївського цукрового заводу», «Їх об'єднав любов до рідного краю», «Могилів – Ямпільський укріплений район: історія», «Доля «будівників соціалізму» з Шлишківце», «Анатолій Соляр: викладач, організатор, краєзнавець», «Добрі справи волонтерів Могилівщини» та ін., в яких закарбувалася історія регіону, відлуння подій різних епох, славні діяння неординарних постатей краю.

ГАЛЬЧАК Сергій Дмитрович

Історик, краєзнавець, архівіст, журналіст, педагог, громадський діяч. Член Президії Національної спілки краєзнавців України, голова правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, директор (на громадських засадах) Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, керівник Вінницького обласного осередку Наукового товариства ім. Шевченка, доктор історичних наук, професор кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, академік Української академії історичних наук.

Народився 9 лютого 1949 року в с. Сосни Літинського району Вінницької області. У 1973 р. закінчив факультет журналістики Київського державного університету імені Та-

раса Шевченка, в 1979 – відділення журналістики Вищої партійної школи. В 2003 р. у Харківському національному університеті імені Василя Каразіна захистив дисертацію, здобувши науковий ступінь кандидата історичних наук, а в 2012 р. в Інституті історії України НАН України (м. Київ) – докторську дисертацію. По закінченні університету служив в армії, понад двадцять років працював у редакціях районних та обласних газет Вінниччини (завідувачем відділу – у літинській райгазеті «Радянське життя», обласній молодіжній «Комсомольське плем'я», заступником редактора обласної газети «Земля Подільська», редактором погребіщенської райгазети «Колос», обласної культурно-мистецької газети «Камертон-ІКС»). Працював також в апараті секретаріату Вінницької обласної Ради народних депутатів (завідувачем прес-служби, сектору інформації та зв'язків з громадсько-політичними організаціями і об'єднаннями; завідувачем відділу по зв'язках із засобами масової інформації), директором Державного архіву Вінницької області (1996 – 2009 рр.).

Сповнений енергії та творчого ентузіазму, тоді ж відчув нестримний потяг до науки, зокрема, історії, а тому із задоволенням поринув в улюблену справу. Працював за сумісництвом: асистентом кафедр історії (1996 – 1997 рр.), українознавства (1997 – 1998, 2001 – 2002 рр.) Вінницького національного технічного університету, старшим викладачем кафедри історії слов'янських народів та кафедри журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (з 2004 р.), який згодом став для нього рідним. З 2009 р. доцент кафедри журналістики, з 2012 р. – її завідувач, з 2014 р. – професор кафедри журналістики, реклами та зв'язків із громадськістю цього ж закладу вищої освіти.

Член вчених рад факультету філології та журналістики імені Михайла Стельмаха, Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Валентина Отамановського. Підго-

тував трьох кандидатів історичних наук, неодноразово виступав офіційним опонентом під час захисту докторських та кандидатських дисертацій.

Досліджує різні аспекти історичного минулого Поділля. Автор (співавтор) численних наукових праць, у тому числі 17-и монографій («Поділля: природа, людина – еволюція, історичний розвиток», «Східні робітники з Поділля у Третньому рейху», «На узбіччі суспільства: Доля українських оstarбайтерів (Поділля, 1942 – 2007 рр.)», «Становище цивільних примусових робітників Райху в Україні (1945 – 2010 рр.): історичні, соціально-побутові, правові аспекти (на матеріалах Волині та Поділля)», «Визволення Вінниччини від нацистських загарбників», «Краєзнавство Східного Поділля», «Розвиток краєзнавства у Східному Поділлі: ХІХ – поч. ХХІ ст.», «Поділля в роки Другої світової війни (1939 – 1945)», «Україна в Другій світовій війні: погляд з ХХІ ст.» (У 2-х кн.), «Україна Тараса Шевченка», «Вінницькі сторінки вітчизняної журналістики доби Української революції 1917 – 1920 рр., Розстріляного Відродження», «Непрочитані сторінки життя-пису і поезики Лавра Миронюка» та ін.); 35-и енциклопедично-довідкових видань, книг наукової, науково-краєзнавчої тематики («Ступені мужності», «Герої Поділля», «Село Сосни у плині часу: від давнини до початку ХХІ ст.», «Ратна слава Вінниччини: Час. Події. Особистості», «Жіноче обличчя війни: вінничанки на захисті Вітчизни», «Словом і багнетом: журналісти Вінниччини у Другій світовій війні», «Український Прометей Т. Г. Шевченко і Вінниччина», «Герої Вінниччини», «Ліквідація Московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині ХVІІ – ХVІІІ ст. Хронологічний довідник», «Захисники правди, свободи, демократії. Відомі журналісти – випускники Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського» та ін.); упорядник, співупорядник 15-и збірників документів і матеріалів («У боях за Вінниччи-

ну», «Українське Куликове поле: на берегах Синюхи чи Снівводи? До 650-річчя битви на річці Сині Води», «Жизнь в оккупации. Винницкая область. 1941 – 1944 гг.», «У лещатах «нового порядку»: населення Вінниччини під нацистським окупаційним режимом», «Краєзнавці Вінниччини», «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця», «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина I: Барський – Немирівський райони», «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина II: Оратівський – Ямпільський райони», «Із глибини століть: документальні джерела з історії населених пунктів, адміністративно-територіального устрою Літинщини», ««Смерть дивилася в очі...». Спогади свідків Голодомору-геноциду 1932 – 1933 років. Вінницька область» та ін.). Автор-упорядник дев'ятитомного документального видання «З любов'ю до малої батьківщини» – щоденникових записів про діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, краєзнавців області за останніх чотирнадцять років.

Автор близько трьохсот наукових статей; більше ста – статей у науково-меморіальних виданнях; 88-и передмов, післямов до книг інших авторів (науковців, краєзнавців); офіційний рецензент більше 60-и наукових, науково-краєзнавчих видань, автор 15-и рецензій на опубліковані праці науковців, дослідників малої батьківщини.

Член редколегій (у різні роки) видань «Книга Пам'яті України. Вінницька область», «Книга Скорботи України. Вінницька область», «Переможці: учасники бойових дій Другої світової і Великої Вітчизняної воєн, які померли в повоєнний період або проживають на території Вінницької області», «Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні. Вінницька область», «Вінницький мартиролог. Книга пам'яті жертв політичних репресій на Вінниччині (20 – 50-і рр. XX ст.)», «Звід пам'яток історії та культури по Вінницькій області», наукового журналу «Кра-

єзнавство», Всеукраїнського науково-краєзнавчого збірника «Хмельниччина. Дивокрай», літературно-мистецького журналу «Вінницький край» (2004 – 2009 рр.), наукових збірників «Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія», «Журналістика й мистецтво слова», «Філологічні студії», краєзнавчого видання «Вінниччина: минуле та сьогодні. Краєзнавчі дослідження», обласної газети «Вінниччина» (27 червня 1992 р. – 28 грудня 1996 р.), редактор та член редколегії численних збірників матеріалів регіональних історико-краєзнавчих конференцій, науковий редактор праць місцевих дослідників, науковців, зокрема науковий редактор краєзнавчої серії «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край» (уже вийшло друком більше 100-а книг про населені пункти області, що є своєрідним рекордом в Україні).

Делегат III – VI-го з'їздів Національної спілки краєзнавців України, VIII-го позачергового та XIV з'їздів Національної спілки журналістів України. Учасник і організатор численних міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових та історико-краєзнавчих конференцій, круглих столів, історико-краєзнавчих семінарів, інших науково-просвітницьких заходів.

З жовтня 2007 р. успішно очолює Вінницьку обласну організацію Національної спілки краєзнавців (до жовтня 2008 р. – Всеукраїнської спілки краєзнавців України), з 1 листопада 2006 р. – Вінницьку філію Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. З 2020 року – очільник Вінницького обласного осередку Наукового товариства ім. Шевченка.

Обирався членом Правління Національної спілки краєзнавців України, нині, як уже згадувалося, – член Президії НСКУ.

Також впродовж останніх майже десяти років – перший заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України.

12 лютого 2012 р. обраний членом-кореспондентом Української академії історичних наук, а 23 січня 2024 р. – її академіком.

За вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавства, збереження національної історико-культурної спадщини удостоєний почесного звання «Заслужений працівник культури України» (2001 р.). Почесний краєзнавець України (2013 р.). Нагороджений медалями «Europa virtutibus unita» («Європейська спілка гідності») – від Міжнародної асоціації почесних докторів, почесних професорів та почесних сенаторів, друзів і благодійників з Німеччини, Австрії, Польщі та Швейцарії; Всеукраїнського об'єднання «Країна» «За збереження історії»; почесною відзнакою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка «За вагомий внесок у розвиток освіти та науки»; «День працівника освіти» Інституту історичної освіти Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова; «90 років журналу «Краєзнавство».

Лауреат Всеукраїнської краєзнавчої премії імені Героя України академіка Петра Тронька; Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава; Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України в галузі науково-краєзнавчих досліджень імені академіка І. С. Винокура.

Лауреат Вінницьких обласних журналістських премій імені Костянтина Гришина, імені Олександра Гетьмана, «Золоте перо». Нагороджений також Почесним знаком Національної спілки журналістів України, «Золотою медаллю української журналістики», подякою Прем'єр-Міністра України, Почесними Грамотами Міністерства освіти України, Міністерства культури і мистецтв України, Державного комі-

тету архівів України, Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради, Інституту історії України НАН України, Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України, Секретаріату Національної спілки журналістів України, правління Вінницької обласної організації Національної спілки журналістів України, грамотами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та іншими.

Занесений на Дошку пошани Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2015 р., 2017 р.), до Всеукраїнського видання «Почесні імена України – еліта держави» (Почесні імена України – еліта держави. Том IV. – К.: Видавництво Логос Україна, 2017. – С. 183), Всеукраїнського видання «Науковці України – еліта держави» (Том VII. К.: ТОВ «Видавництво Логос Україна», 2022. – С. 131).

Стипендіат двохрічних державних стипендій (як видатний діяч інформаційної сфери та видатний діяч культури і мистецтва).

Обирався депутатом Погребищенської районної ради народних депутатів, а також депутатом Вінницької обласної ради, головою ради редакторів Вінницької області, керівником, членом правління низки громадських організацій.

Це зайвий раз підтверджує, що Сергій Дмитрович Гальчак – знаний на Поділлі, в Україні науковець, людина активного способу життя, творчо обдарована, неспокійної вдачі, особистість, яка постійно у пошуку, пізнанні нових сторінок незвіданого.

(Олександр Реєнт. Із словом щирим про колегу //
Краєзнавство. Науковий журнал. 1(126)'2024. – С. 6 – 8).

ГОРЛЕЙ Володимир Савович

Педагог, літератор, краєзнавець, громадський діяч. Народився 1 січня 1951 р. в с. Яришів Могилів-Подільського району. Дитячі роки пройшли в с. Козлові цього ж району. Навчався у Попівецькій школі Барського району, згодом – у Лука-Мовчанській восьмирічній та Кацмазівській середній школах Жмеринського району.

Після служби в армії навчався на філологічному факультеті Вінницького державного педагогічного інституту (нині: Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського), який закінчив у 1975 р. Працював учителем української мови та літератури в Могилівській восьмирічній школі Жмеринського району. З 1977 р. – директор Сьомаківської восьмирічки. У 1981 – 2013 рр. очолював Северинівську ЗОШ I – III ст. Жмеринського району. Відмінник народної освіти. Учитель вищої категорії.

Член Національної спілки журналістів України (2013), Національної спілки краєзнавців України (2018), Національної спілки письменників України (2019).

Ініціатор заснування Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава, літературної обласної премії імені Володимира Забаштанського, Жмеринської районної літературної премії імені Павла Добрянського, відкриття меморіальних дошок В. Вовкодаву на фасаді Кармалюківського будинку культури, П. Добрянському на фасаді Тарасівської загальноосвітньої школи I – II ст., встановлення погруддя поета В. Забаштанського в смт Браїлові.

Автор низки літературних творів, книг з літературного краєзнавства та інших видань.

Серед відомих праць творчого доробку з літературного краєзнавства книги: «Лицар українського духу», «Літописець рідного краю», «Веселий світ Павла Добрянського», «Браїлівська осінь Володимира Забаштанського», «Слово спочатку і завжди», «Неспокій душі», «Терни і лаври Володимира Вовкодава», «Поет Кармалюкового краю»; навчально-методичних посібників, матеріалів до уроків з українського краєзнавства про творчість письменників Вінниччини: «Література рідного краю», «То не слова – мелодія душі»; поетичних творів: «Голос любові», «Мить щедрості», «Школоворот», «Славний вождячок», «Лірика», «Колесо життя», «Будь для мене загадкою», «Осана осені».

Упорядник колективних альманахів: «Калиновий цвіт», «Благовіст», «Гроно», «Жмеринські зорецвіти», «Чарівна криниченька», «Молоді голоси».

Засновник Жмеринського міськрайонного літературного об'єднання «Калинове гроно», яке очолює з 1991 р.

Лауреат премій імені Івана Нечуя-Левицького, імені Миколи Трублаїні, імені Володимира Забаштанського, імені Володимира Вовкодава, «За подвижництво у державотворенні» імені Якова Гальчевського, «Гранослов», «Кришталева вишня», «Золоте перо».

Почесний краєзнавець України (2020 р.).

ДАН Олександр Юрійович

Народився 24 листопада 1967 року у м. Вінниці. У 1985 році закінчив місцеву середню школу № 7. У 1985 – 1987 рр. служив в армії. У 1989 – 1995 рр. навчався на історичному факультеті Вінницького державного педагогічного інституту (тепер: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського). З 1995 по 2003 рр. працював у комерційних структурах м. Вінниці. У 2002 – 2006 рр. – старший науковий співробітник музею «Гетьманства» (м. Київ). У 2007 – 2009 рр. навчався у Вінницькому торговельно-економічному інституті Київського національного торговельно-економічного університету. З 2005 року – генеральний директор ТОВ «Украгроінвест» (м. Вінниця).

Неодноразово обирався депутатом Вінницької обласної та Вінницької міської рад.

Крім підприємницької й громадської діяльності чимало часу приділяє науковому пошуку маловідомих сторінок історії та краєзнавству. Активно досліджує історію козацтва на Поділлі. Автор низки книг, зокрема, «Козацтво Брацлавщини у боротьбі за свободу і незалежність (1648 – 1676 рр.)» (2-е вид. – К.: Видавничий дім «Стилос», 2004); «Вінниччина козацька: Історія Вінницького козацького полку» (у співавторстві з В. В. Кривошеєю; К.: Видавничий дім «Стилос», 2004); «Вінниця: Історичний нарис» (чл. авторського колективу; Вінниця: Книга-Вега, 2007); наукових статей «Цивілізаційний підхід в дослідженні українського козацтва» // *Наукові записки. Історія / ВДПУ ім. М. Коцюбинського*. – Вип. 7. – Вінниця, 2004. – С. 240 – 246; «Брацлавщина у лютому – березні 1651 р.» // *Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження*. – Вінниця, 2007. – С. 122 – 126; «Козацькі полки Брацлавщини у військовій історії України» // *Бар, Барська земля – крізь призму століть / Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*. – Бар, 2008. – С. 162 – 164 та інших.

Учасник міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових, науково-краєзнавчих, науково-практичних конференцій з проблем краєзнавства, історичної пам'яті народу.

Відомий в області меценат, волонтер.

Член Національної спілки краєзнавців України. Член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

У 2017 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

ДМИТРУК Володимир Іванович

Народився 10 січня 1976 року в с. Хороша Липовецького району. У 1993 році став студентом історичного факультету Вінницького державного педагогічного інституту, який із відзнакою закінчив у 1998 році. В 1998 – 2001 рр. – аспірант, 2001 – 2002 рр. – молодший науковий співробітник, 2002 – 2004 рр. – науковий співробітник відділу регіональних проблем історії України Інституту історії України НАН України. З 2006 р. – старший науковий співробітник згадуваного вище відділу (із 2012 р. – відділу історичної регіоналістики Інституту історії України НАН України).

У 2002 – 2018 рр. працював також на різних посадах за сумісництвом: інженером відділу по розробці архівів ВУНК-ДПУ-НКВС-КДБ Головної редколегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією»; старшим викладачем, доцентом кафедри українознавства Державного університету

інформаційно-комунікаційних технологій; керівником регіональних проєктів Національної спілки краєзнавців України; керівником секції історії України Київської малої академії наук учнівської молоді.

З 2010 року – вчений секретар відділу історичної регіоналістики (до 2012 р. – відділу регіональних проблем історії України) Інституту історії України НАН України.

З 2003 року – член Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців; з 2012 року – член Президії, відповідальний секретар Національної спілки краєзнавців України (за сумісництвом).

У 2002 році у Харківському національному університеті імені Василя Каразіна захистив кандидатську дисертацію на тему «Реакція українського суспільства на події 1968 року в Чехословаччині: громадська думка, форми протесту, позиція владних структур».

Автор монографічного видання «Україна не мовчала. Реакція українського суспільства на події 1968 року в Чехословаччині»; співавтор та упорядник збірника матеріалів і документів «ІІІ з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців (29 – 30 жовтня 2003 р.)»; співупорядник збірника матеріалів та документів «ІV з'їзд Національної спілки краєзнавців України (23 січня 2017 року)»; член редколегії видання «Основи краєзнавства: підручник для студентів вищих навчальних закладів»; редактор, упорядник, член редколегії багатьох збірників наукових публікацій.

Відомий також як науковий консультант низки бібліографічних покажчиків «Малі міста України» (Чернівецької, Херсонської, Харківської, Рівненської, Одеської, Миколаївської, Луганської, Донецької, Черкаської, Кіровоградської, Житомирської, Вінницької, Волинської областей); науково-довідкового видання «Міська історія України: проблеми по-

чаткового датування» (у співавторстві з Я. В. Верменич, С. І. Архиповою).

Відомий як автор наукових статей «Комплексна програма розвитку краєзнавства на період до 2010 р. та перспективи її реалізації на Вінниччині», «Програма розвитку краєзнавства: регіональний рівень реалізації», «Празька весна і Україна», «Документи державного архівного фонду України про події 1968 року в Чехословаччині та реакція українського суспільства», «З іменем Петра Тронька», «Виховання патріотизму починається з любові до рідного краю», «Співпраця обласних організацій НСКУ з органами державної влади та місцевого самоврядування», «Поступ українського краєзнавства», «Дослідження українсько-російського пограниччя як арсеналу соціокультурного простору» та ін.

Член редколегії журналу «Краєзнавство».

За багаторічну сумлінну працю удостоєний низки відзнак: Почесних Грамот Міністерства освіти України, Міністерства культури і мистецтв України, Національної академії наук України, Вінницької обласної ради та Вінницької обласної державної адміністрації, Грамоти Верховної Ради України, знака Міністерства освіти «Відмінник освіти України», медалі М. П. Драгоманова Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

У 2012 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України», у 2022 році – «Заслужений працівник культури України».

ДОРОШ Микола Никифорович

Народився 1 січня 1951 року в с. Воронівці Хмельницького району. Після закінчення у рідному селі початкової, а потім Лознянської середньої школи та служби в армії, з 1972 року став студентом історико-філологічного факультету Вінницького державного педагогічного інституту. Здобувши фахову освіту, працював учителем історії у Рибчинецькій школі, директором Кустовецької та Воронівської загальноосвітніх шкіл I – III ступенів, що у Хмельницькому районі.

Відмінник освіти України. Заслужений вчитель України.

Активно займається краєзнавством. Досліджує історію Хмельницького району, Поділля. Автор десятків краєзнавчих книг: «Хмельницька земля в переκлику століть», «Скiфський Ексампей. Новопрочитання», «Джерела батьківських криниць. Кам'яні святилища, петрогліфи та символи в умовному трикутнику Воронівці – Чернятинці – Лозна», «Геродот. Ексампей. Реалії», «Святi Шляхи вели до Ексампею», «Село моє i Снивода зi мною... Воронiвцi: iсторичнi нариси, оповi-

ді», «На старому татарському шляху цвіте Лозна у ніжнім пишноквітті», «На чистих плесах Сниводи-ріки» (у *співавторстві з В. М. Паламарчуком*), «Вінниця: витоки, реалії», «Вінниця – 650 років: витоки», «Хмільницький край – прабатьківська земля», «Витоки. Призабуті сторінки нашої історії. Хмільницький район. Дослідження, оповіді, версії», «Історичні сторінки Хмільницького краю», «Топонімічний довідник Хмільницького району», «У барвах прапора України моя Хмільниччина цвіте. Топоніміка», «Хмільницькі світовиди: Бібліографічний словник», «Вулиця до маминої хати. Уланівщина», «Снивода – в житті моїм і долі. Природа, витоки, люди, художнє слово» (у *співавторстві з В. М. Дорошем*), «Битва на Синій Воді 1362 року (або таємниця річки Сниводи)», «Битва на Синій Воді 1362 року: історична реальність», «Битва на Синій Воді 1362 року: визволення України і Поділля зокрема», «Битва на Синій Воді 1362 року: правда та домисли», «Битва на Синіх Водах – локшина на вуха. Битва на Синій Воді 1362 р. – наукова правда заради майбутнього», «Ференц Ліст і Кароліна Вітгенштейн. Драма великого кохання», «Воронинська муза Великого Ліста», «Зі словом великим Тараса – навчаюсь, працюю, живу... У віночок Кобзареві», «Шевченкіана: На хрещатім Хмільницькім шляху» (у *співавторстві з В. А. Степанюк; художнє оформлення М. А. Загороднього*), «Зламани колоски: Публіцистика. Документи», «...А пам'ять жива», «Барвінковий шепіт», «Чорні покуси: Публіцистика. Документи», «Запланований мор. Публіцистика. Документи», «Червоний терор. Публіцистика. Документи», «Летять лелеки в рідні Маркуші» (у *співавторстві з В. Паламарчуком, В. Федоришиним*), «Скарби прабатьківських криниць», «Пісенний край, прабатьківське коріння, журба і радість – все на рушнику», «В Хмільницькому рідному краї рушники, вишиванки цвітуть...», «Знання минулого прапрадідів-батьків – світлитимуть впродовж віків» та ін.

Автор поетичних творів: «Перевесло», «Свічадо рідної землі», «Обруски рідної землі», «В полоні сонця і води»,

«Край волошковий», «Мамо, не плач...», поеми «Кам'яна Буша».

Співавтор (із *Вірою Степанюк*) навчально-методичних видань «Битва на Синій Воді 1362 року в контексті історії Вінниччини: навчально-методичний посібник на допомогу вчителю історії (до 650-річчя вікопомної битви)», «Тарасове слово в серцях нащадків. Методичний посібник із вивчення творчості Тараса Шевченка в загальноосвітніх навчальних закладах».

Автор численних публікацій у періодичних виданнях, колективних альманахах та збірниках. Упорядник збірника вибраних творів поета-земляка Валер'яна Тарноградського.

Учасник й організатор багатьох науково-краєзнавчих конференцій, у тому числі – міжнародних. Завдяки його зусиллям у с. Воронівці встановлено пам'ятний знак Кароліні Вітгенштейн та Ференцу Лісту, в с. Уланові – визволителям Поділля від золотоординського іга, у Воронівській школі відкрито шкільний музей.

Член Всеукраїнського наукового товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, обласного літературно-мистецького об'єднання імені Василя Стуса.

Член Національних спілок краєзнавців, журналістів, письменників України, Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Наукового товариства ім. Шевченка. Член правління Вінницького обласного краєзнавчого осередку. Почесний краєзнавець України (2015 р.). Почесний громадянин Хмельницького району та Уланівської територіальної громади, лауреат численних журналістських відзнак, літературних премій. Кавалер відзнаки «За заслуги перед Вінниччиною», лауреат обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава. Занесений до міжнародної енциклопедії «Кращі люди України».

ЖАРУК Анатолій Федорович

Народився 25 квітня 1963 року в с. Тростянець Ямпільського району (тепер: у складі Ямпільської міської територіальної громади Могилів-Подільського району Вінницької області). У 1980 році закінчив Гонорівську середню школу. В 1981 – 1983 рр. служив в армії. Старший сержант.

У 1988 році – випускник університету «Львівська політехніка», за фахом – інженер-програміст.

Майже двадцять років очолює Ямпільську райспоживспілку. Відомий також як приватний підприємець. Хобі – виготовлення меблів, виноробство.

Займається громадсько-політичною діяльністю.

Проживає у м. Ямполі.

Член Національної спілки письменників України, член Національної спілки журналістів України, член Національної спілки краєзнавців України.

Автор трилогії з історичної тематики: «Нескорені Гайдамацького яру. Кн. 1: Дністровська сотня»; «Нескорені Гайдамацького яру. Кн. 2: По Поділля з вогнем»; «Нескорені Гайдамацького яру. Кн. 3: Від гайдаки до шляхтича». Схвально відгукнувся про них та самого автора відомий вінницький письменник та краєзнавець Михайло Каменюк:

«Анатолій Жарук – нова зірка, що яскраво сходить на небосхилі подільської прози. Та має чоловік нестримний потяг до патріотики, вивчення історії рідного краю. А відтак задумав і написав трилогію «Нескорені Гайдамацького яру». Книги цікаві, насичені реальними історичними подіями, які відбувалися на Наддністрянщині в часи Гайдамаччини, національно-визвольних повстань».

Нині активно працює над книгою про історичну перлину Вінниччини – славетну Бушу.

Також автор художньо-поетичних книг «Четверта усмішка», «Кроки».

Друкується у центральній та регіональній періодиці.

Лауреат літературної премії імені Михайла Стельмаха журналу «Вінницький край», літературних премій імені Леоніда Гавриша, Миколи Рябого, Євгена Гуцала.

Почесний краєзнавець України (2024 р.).

ЗАВАЛЬНЮК Костянтин Вікторович

Знаний український історик і архівіст. Народився 19 лютого 1963 року в с. Комарів Тиврівського району (нині: с. Урожайне Гніванської міської територіальної громади Вінницького району). У селі Селище того ж району закінчив середню школу, а в 1984 році – історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту. Близько восьми років (у 1984 – 1992 рр.) працював на рідній Тиврівщині учителем історії та географії Черемошненської неповної середньої школи, у 1993 – 1994 рр. – архівістом відомчого архіву управління освіти Вінницької обласної державної адміністрації, з 1994 року – в Державному архіві Вінницької області (на посадах провідного архівіста відділу інформації та публікації документів, головного спеціаліста відділу інформації та використання документів).

У 1991 – 1995 рр. паралельно навчався в аспірантурі Інституту історії України НАН України. У 1998 році, успішно захистивши дисертацію, став кандидатом історичних наук.

Основні напрями наукових, науково-краєзнавчих досліджень – історія повстанського руху 20-х років ХХ ст. на Поділлі, персоналії доби Визвольних змагань 1917 – 1921 рр., літературно-мистецьке Поділля, палеоуфологія та ін.

Автор (співавтор, упорядник) численних наукових праць. Одноосібних: «Лицарі волі. Повстанський рух на Поділлі у персоналіях (20-і роки ХХ ст.)», «Останній із визначних Щенювських: Черленківська минувшина», «Життя в ім'я України», «Селянська правда Івана Цвєня», «Провісники волі», «Земні сліди «зоряних воєн»; праць, виданих у співавторстві: «Трагедія отамана Волинця» (з *Р. М. Ковалем*), «Орел Подільського краю: Історико-документальні нариси» (з *В. Резніком, Л. Філоновим*), «Червоний смерч над Поділлям» (з *Т. В. Стецюк*), «Незламні. Ямпільці в обороні державності: 1917 – 1925 рр.» (з *С. М. Борсуковським*), «Отаман Іван Голуб: життя і чин» (з *В. П. Рекрутом*), «Отаман Яків Шепель» (з *А. М. Трембіцьким*), «Літинщина в системі державного адміністративного устрою від давнини до сучасності» (з *Р. М. Зелінським*), «Єдиний з вінничан: Українські шляхи нобелівського лауреата» (з *О. І. Роговим*), «Яків Гальчевський в документах епохи» (з *Т. В. Стецюк*), «Леонід Мосендз у документах епохи» (з *О. В. Кравчуком, Ю. В. Легуном*), «Нев'януча гілка родини Потоцьких» (з *І. М. Журавлівським, І. Т. Нескородюк*), «Вінниччина в системі державного адміністративного устрою від давнини до сучасності» (з *Р. М. Зелінським*), «Непрочитані сторінки життєпису і поетики Лавра Мironюка» (з *В. П. Рекрутом, С. Д. Гальчаком*), «Українська поезія доби національно-визвольних змагань (1917 – 1921 рр.)» (з *Т. В. Стецюк*), «Натхненний Вічністю – літературна та життєва доля Валер'яна Тарноградського (з *І. М. Журав-*

лівським, В. П. Рекрутом), «Примхливі вибрики долі, або не-вигадані історії з життя подолян – порушників громадського спокою» (з Р. М. Зелінським), «Державний архів Вінницької області в документах епохи» (з В. П. Рекрутом), «Люди і бо-ги давньої Франції» (з С. М. Єсюніним). Співупорядник праць: «Східне Поділля в добу Центральної Ради та Гетьма-нату П. Скоропадського (березень 1917 р. – грудень 1918 р.): Збірник документів і матеріалів» (з Т. В. Стецюк), «Микола Міхновський. Самостійна Україна» (з Р. Ковалем, В. Рог), «Родина Косачів і Поділля: літературно-краєзнавче дослід-ження» (з Т. В. Стецюк, І. М. Журавлівським), «Білоруси і Вінниччина: люди і долі в історії краю: Біографічний слов-ник» (з Р. М. Зелінським, І. М. Журавлівським).

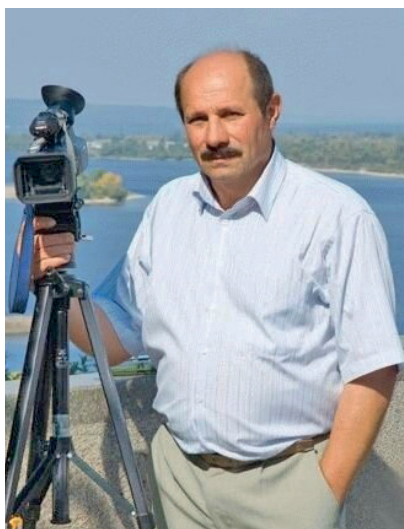
Член авторського колективу енциклопедичного видання «Вінниця: Історичний нарис», автор статей в «Енциклопедії Сучасної України», збірників наукових праць, матеріалів на-укових, науково-краєзнавчих, науково-практичних конфе-ренцій, публікацій в пресі. Активний учасник наукових фо-румів: міжнародних, всеукраїнських, регіональних.

Член Національної спілки журналістів України, член На-ціональної спілки краєзнавців України, Вінницької філії Цен-тру дослідження історії Поділля Інституту історії України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член правління Вінницької обласної ор-ганізації Національної спілки краєзнавців України, історич-ного клубу «Холодний Яр», Вінницького козацького полку імені Івана Богуна, товариства «Просвіта» та «Меморіал».

Лауреат обласних премій імені Олександра Гетьмана, Костянтина Гришина, Володимира Вовкодава, «За подвиж-ництво у державотворенні» імені Якова Гальчевського.

Почесний краєзнавець України (2015 р.).

ЗАГОРОДНІЙ Микола Андрійович

Народився 5 серпня 1954 року в с. Веселий Кут Тальнівського району Черкаської області. Після закінчення місцевої школи навчався у гідромеліоративному технікумі в с. Шевченкове Звенигородського району. В 1973 – 1975 рр. служив в армії. В 1980 р. закінчив Український інститут інженерів водного господарства (м. Рівне). Працював на Вінниччині у пересувній механізованій колоні № 208. У 1983 р. пов’язав свою долю із м. Хмільником.

Творчу діяльність розпочав як фотограф-аматор, потім – як талановитий режисер-документаліст, очолюючи в 2006 – 2018 рр. народну аматорську кіностудію «Гіпаніс» при Хмільницькому районному Будинку культури.

У 2008 р. вийшов його фільм про художника Ральфа Скульбашевського «Хмільницький самородок», відзначений дипломом I-го ступеня обласного конкурсу аматорського кіно «Кінометр».

Після вдалого дебюту в Миколи Андрійовича та членів кіностудії зародилася ідея відтворити на екрані портрети інших відомих земляків. У 2010 р. виходить перша кінострічка цього циклу: «Високе небо Анатолія Афанасенка», яка здобула схвальні відгуки глядачів, стала лауреатом згадуваного обласного конкурсу аматорського кіно «Кінометр» (2010 р.) та регіонального кінофестивалю «Сузір'я Надгориння» (м. Хмельницький, 2010 р.).

Наступним сучасником, кінообраз якого створив режисер Микола Загородній, був краєзнавець, історик, публіцист і поет Микола Дорош. Фільм «Ріка його долі» отримав спеціальний приз за майстерне відтворення образу сучасника на VI Міжнародному фестивалі аматорського кіно «Кінометрія – 2011».

У 2011 р. на кіностудії «Гіпаніс» відтворено одну із маловідомих сторінок із біографії українського письменника, в'язня сумління Бориса Антоненка-Давидовича, а саме той період, коли письменник, повернувшись із заслання, проживав у селі Білий Рукав на Хмельниччині. Фільм «Із берега розстріляних світів» став фіналістом V Міжнародного кінофестивалю непрофесійного кіно «Кінометрія», що проходив у м. Херсоні.

Того ж 2011 р. було створено краєзнавчий фільм про рідне місто «Хмельницький літопис».

У 2012 р. на екрані поетично-піднесено зазвучав образ корифея української витинанки Дмитра Власійчука (м. Хмельник) у фільмі «Мотиви, зачитані з Небес».

Найвищим на сьогодні досягненням і визнанням майстерності Миколи Загороднього як режисера стала перемога на VIII Міжнародному кінофестивалі аматорського кіно «Кінометрія» у номінації «Кращий аматорський фільм» за документальну історію зникаючого села Гулі «Втрачений рай».

Поруч з кіномистецтвом Микола Андрійович захоплюється фотомистецтвом та живописом. Його світлини успішно експонувалися на Міжнародній виставці «Фотокімерія» поруч із роботами знаних майстрів.

У 2013 р. Микола Загородній став переможцем VII обласного фотоконкурсу «Світ дитячої мрії» у номінації «Нас єднає Україна».

Дебют Миколи Андрійовича як художника відбувся у 2012 р. на виставці хмільницьких майстрів пензля у виставковій залі Вінницької філії Національної спілки художників України, приуроченій 650-річчю битви на Синій Воді. Брав участь у пленерах професійних художників як пленерист. Його роботами не раз милувалися відвідувачі Вінницького обласного краєзнавчого музею, обласного центру народної творчості, Вінницького експоцентру «Артгалерея».

У 2015 р. кращі живописні твори Миколи Загороднього увійшли до третього каталогу «К – Галерея» (живопис і графіка).

З 2018 р. мистецькі роботи Миколи Андрійовича (картини, світлини) успішно експонуються на постійно діючій виставці в КЗ «Музей історії м. Хмільника».

В буремний час російсько-української війни Микола Андрійович Загородній заявив про себе і як активний волонтер, патріот України.

У 2024 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

ЗЕЛІНСЬКИЙ Руслан Мар'янович

Народився 4 грудня 1970 року в селі Кулига Літинського району. В 1988 році зі срібною медаллю закінчив Літинську середню школу № 2. У 1988 – 1993 рр. навчався у Вінницькому політехнічному інституті, по закінченні якого здобув фах інженера-електроніка. З 1993 р. працював в Літинській райдержадміністрації, у 2004 – 2012 рр. – в управлінні з питань внутрішньої політики та зв'язків із громадськістю Вінницької облдержадміністрації. З 2015-го по 2021 рік – знову в Літинській райдержадміністрації. З 2021 року – головний спеціаліст Літинської селищної ради.

У 2012 році з відзнакою заочно закінчив Академію муніципального управління за фахом «спеціаліст державної служби». У 2023 році в Міжрегіональній академії муніципального управління здобув освітній рівень магістра права.

Учасник численних науково-практичних, історико-краєзнавчих конференцій, автор більше 80 статей з тематики відновлення історичної пам'яті українського народу, проблематики самобутності української нації, краєзнавчих досліджень Поділля. Автор краєзнавчих праць: «Вулиці Літина», «Рік 1991-й. Крах імперії. Літинчани – свідки та учасники подій», «З яйцями по життю»; співавтор книг: «Лінія часу: Український вектор. Хронологічний довідник» (з *К. В. Завальнюком*), «Літинщина в системі державного адміністративного устрою від давнини до сучасності» (з *К. В. Завальнюком*), «Вінниччина в системі державного адміністративного устрою від давнини до сучасності» (з *К. В. Завальнюком*), «Примхливі вибрики долі, або невігадані історії з життя подільян – порушників громадського спокою» (з *К. В. Завальнюком*); упорядник видань: «Описание Литинского уѣзда Подольской губернии. (Составилъ А. Швенцонъ). 1901. Репринтне видання», «Описание Литинского уѣзда Подольской губернии. (Составилъ А. Швенцонъ). 1901. Репринтне видання. Видання друге, доповнене», «Літинський повіт у документах ХІХ – початку ХХ століть», «Микулинецький монастир (за матеріалами видань ХІХ – поч. ХХ ст.)», «Хроніки православного життя Літинщини ХІХ – поч. ХХ століть», «Фотолітопис Літинщини», «Навчальні заклади Літина: минуле і сучасність», «Рядки, продиктовані життям (із щоденників Бурлаки І. Ф.)», «Друга сага про Літин» (з *В. І. Кривим*), «Білоруси і Вінниччина: люди і долі в історії краю. Біографічний словник» (з *І. М. Журавлівським, К. В. Завальнюком*).

Член Національної спілки журналістів України, член Національної спілки краєзнавців України.

У 2023 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

КОЛЕСНИК Вікторія Василівна

Народилася 8 грудня 1969 року в м. Калинівка Вінницької області. Історик, музеєзнавець, краєзнавець, бібліограф.

У 1991 році закінчила історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту. З 1994 року працювала в краєзнавчому відділі Вінницької обласної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва, у 2000 – 2021 рр. – у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї на посаді старшої наукової співробітниці. З березня 2022 року – старша наукова співробітниця комунального закладу «Музей Вінниці» Вінницької міської ради.

Авторка низки музейних виставок, зокрема «Вінниця і вінничани (кінець XIX – початок XX ст.)», «Міста і містечка нашого краю у другій половині XIX – на початку XX ст.».

Досліджує історію Вінниці, національних меншин Поділля, шкільництво. Авторка біографічного словника «Відомі поляки в історії Вінниччини» (2007), історичного нариса «Подільське товариство сільського господарства і сільськогосподарської промисловості (1896 – 1918)» (2007), монографій «Шкільництво Поділля наприкінці XVIII – у першій третині XIX ст.» (2023) та «Олекса Новаківський і Поділля: матеріали до біографії митця» (2025).

Підготувала друге видання праці Омикрона «Вінницькі Мури – як джерело освіти в краї» (2010). Упорядниця три томника «Вінниця у спогадах» (2013, 2018, 2019).

Науковий редактор збірників матеріалів наукових конференцій «Вінницькі Мури. Погляд крізь віки» (2011) і «Міста і містечка Поділля від доби Середньовіччя до початку XX ст.» (2016).

Учасниця наукових, науково-практичних, історико-краєзнавчих конференцій.

Авторка численних статей, опублікованих у збірнику «Подільська старовина», альманасі «Подільський книжник», збірниках матеріалів наукових, науково-краєзнавчих, науково-практичних конференцій. Серед них: «Йоахим Волошинівський – визначний український і польський громадський діяч першої половини 20 ст.», «Вінниця Яна Лазовського», «Станіслав Стемповський (1870 – 1952). Сторінки життя видатного подільянина», «Здзіслав Ґрохольський (1881 – 1968), останній діяч П'ятничан», «Польська мемуаристика як джерело з історії міст і містечок Поділля в 1793 – 1920 рр.», «Вінницька церковно-вчительська школа та її завідувачі Павло Погорілко і Володимир Янса», «Антон Турчанович (1854 – 1943): матеріали до біографії» та ін.

Членкиня Національної спілки краєзнавців України.

Членкиня Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2010 році одна із перших на Вінниччині удостоєна звання «Почесний краєзнавець України».

ЛИСИЙ Анатолій Кононович

Знаний в Україні історик, педагог, краєзнавець, який впродовж тривалого часу приємно вражає своїм творчим ентузіазмом та працелюбством. Відмінник освіти України, член-кореспондент Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, член Національних спілок краєзнавців і журналістів України, член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член Вінницької обласної організації Наукового товариства ім. Шевченка. Почесний краєзнавець України (2019 р.)

Народився 30 липня 1944 р. у Вінниці. Тут провів шкільні та юнацькі роки (навчався у середній школі № 17, яку закінчив у 1961 р.). Виношував заповітні мрії: бажав стати істориком, педагогом і, навіть, вченим. Учився охоче, уважно прислухався до кожного слова учителів, наполегливо торував дорогу знань.

У 1961 р., здобувши середню освіту, поступав на історичний факультет Ужгородського державного університету. Але тоді, в «хрущовські часи», після школи приймали тільки 20 відсотків абітурієнтів, перевага надавалась молоді, яка мала трудовий стаж або ж відслужила в армії. Тому довелося попрацювати слюсарем-монтажником на 45-у заводі у Вінниці.

Та все ж наступного року мрія здійснилася – став студентом згаданого вузу. Однак у жовтні 1963 р. з другого курсу був призваний в армію і три роки прослужив на посадах рядового та сержантського складу. Звільнившись у запас, продовжив навчання на історичному факультеті.

По закінченні університету, в 1969 р. повернувся до Вінниці. До 1975 р. працював учителем історії у середній школі № 33, завідувачем відділу обласного краєзнавчого музею та інструктором обкому комсомолу.

У 1975 р. був зарахований за конкурсом на посаду асистента кафедри історії КІПС Вінницького політехнічного інституту. 1976 року став аспірантом-заочником Київського державного університету імені Тараса Шевченка. У 1978 р. перейшов працювати до Вінницького педагогічного інституту, теж асистентом кафедри історії КІПС.

У 1984 році захистив кандидатську дисертацію. Відтоді трудився на посадах старшого викладача, доцента. Всього ж займався викладацькою діяльністю у стінах вищого навчального педагогічного закладу (нині: державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського) 22 роки, виховавши не одне покоління вчителів-істориків. Тривалий час редагував факультетську газету «Історик».

У 2012 р. вийшов на пенсію. Однак відпочивати не став – продовжив працю у Барському гуманітарно-педагогічному коледжі ім. Михайла Грушевського, потім – комунальному закладі вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний

коледж», в якому нині очолює кафедру суспільно-гуманітарних дисциплін.

Ще працюючи в краєзнавчому музеї, опублікував перші науково-краєзнавчі розвідки на шпальтах обласних газет «Вінницька правда» та «Комсомольське плем'я». Пізніше систематично став друкувати статті в наукових журналах, збірниках видань науково-краєзнавчих конференцій. На сьогодні має більше 250-и публікацій.

Був членом авторського колективу нової «Енциклопедії історії України». Вів на обласному телебаченні цикл краєзнавчих передач. Досліджує проблеми економіки, історії цукрової промисловості на Поділлі 20 – 50-х рр. XX ст., релігійного життя в краї, інші аспекти минулого краю. Учасник міжнародних, всеукраїнських наукових, науково-практичних, регіональних, історико-краєзнавчих конференцій.

Його завжди вирізняє широкий загальнокультурний світогляд, ґрунтовна теоретична підготовка, професіоналізм. Могутній творчий лет у гармонійному поєднанні з одержимістю, винятковим працелюбством знаходить своє втілення у наукових працях.

Їх чимало. Це – «Нариси історії Подільської (Вінницько-Брацлавської) єпархії. 1795 – 1995», «Небо на землі (з історії Вінницького Спасо-Преображенського кафедрального собору)», «Вінницький капуцинський монастир», «Нариси історії Гніванського костелу», «Нариси історії Мурафського костьолу (1625 – 2000)». Колективне монографічне дослідження «Вінниця. Історичний нарис», один із розділів якого («Вінниця у 1861 – 1917 рр.») вийшов з-під його пера. Співавтор видань «Реабілітовані історією», «Чотири вінницькі броди», «Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII ст. Хронологічний довідник» та ін.

МОРГУН Василь Андрійович

Народився 11 листопада 1960 р. в м. Макіївка Сталінської (нині: Донецької) області, однак дитинство та перші роки юності пройшли на батьківщині батька – в с. Черемошне Погребищенського району Вінницької області. Навчався у Погребищенській середній школі № 1. У 1982 р. закінчив Донецький державний університет. У 1984 – 1992 рр. працював у Донецькому політехнічному інституті. Займався підприємницькою діяльністю. У 2003 р. став доктором історичних наук. З 2006 р. – професор кафедри всесвітньої історії Донецького національного університету імені Василя Стуса (з 2014 р. – у Вінниці).

Наукові інтереси: кліматична геополітика, громадянське суспільство, історичне краєзнавство.

Працюючи в Донецьку, щорічно під час відпусток відвідував рідний у батьківський край, де збирав легенди, перекази, фольклор. Результатом копіткої праці став вихід у світ

написаного ним історико-публіцистичного тритомника «МАР. «Поема вольного народа»: Вступ до сакральної історії України»; «Как нам возродить «славу України»: Введение в сакральную историю Украины»; «Легенды истоков Роси: Главы из скаральной истории страны», а також започаткування Всеукраїнських фестивалей за зміцнення національної єдності «Україна сакральна», що відбулися у Погребищі, на витоках річки Рось у 2018, 2019, 2020, 2021 рр. за підтримки Вінницької облдержадміністрації та обласної ради, Погребищенських райдержадміністрації, районної та міської рад, за сприяння ВГО «Україна славетна» і міжнародної платформи «Ukrainian heart» («Українське серце»).

Як наголошувалося у виданому напередодні проведення першого фестивалю буклеті, «Сакральна Україна – це Україна духовно-героїчна, епічна, літописна, легендарна, бувальщинна. Одним із місць нашої духовної сили є Погребищаницина-на-Вінниччині, де, за давніми переказами й історичними джерелами, ступали ноги Божого вісника, апостола Андрія Первозданного, засновника давньоруського монастирського життя преподобного Антонія Печерського, козацького гетьмана та творця Української держави Богдана Хмельницького, його правої руки, наказного гетьмана Максима Кривоноса, світоча народного духу Тараса Шевченка. Їхні шляхи перетнулися у просторі і часі не випадково, а щоб вказати нам, де закопана «пуповина України», яка порятує її нарід «у врем'я люте»...

Ідея фестивалю – єднання Центру, Сходу, Заходу та Півдня споконвіку Української землі навколо витоків річки Рось – колиски українців і східних слов'ян та історичного Господнього сторожового каменю Мару-в-Погребищі-на-Росі, священного кону України-Русі, свідка невмирущої козацької слави та християнського прочанства).

За вагомі здобутки на ниві краєзнавства в 2014 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

МОРГУНОВ Сергій Анатолійович

Народився 9 липня 1968 року у м. Вінниці. Після здобуття середньої освіти у 1987 – 1989 рр. служив в армії. У 1992 році закінчив історичний факультет Чернівецького державного університету імені Юрія Федьковича. Із серпня 1992-го по вересень 1997 року працював викладачем історії та суспільствознавства у Вінницькому технікумі м'ясної та молочної промисловості. У 1998 – 2006 рр. – на керівних посадах у комерційних структурах. У 2010 році закінчив Національну академію державного управління при Президентові України за спеціальністю «Управління суспільним розвитком» та спеціалізацією «Управління на регіональному та місцевому рівнях».

З 2002 року неодноразово обирався депутатом Вінницької міської ради. З 2006 року – її секретар. У 2014 році виконував обов'язки міського голови. В 2015 році обраний Вінницьким міським головою. На цій відповідальній посаді ус-

пішно працює й нині, про що переконливо засвідчує бодай те, що під його керівництвом Вінниця впродовж багатьох років утримує лідерство як найкомфортніше місто України.

За сумлінну працю нагороджений орденами «За заслуги» III (5 грудня 2008 р.) та II ступенів (24 серпня 2017 р.), іншими нагородами.

Організатор численних благодійних акцій у підтримку Збройних Сил України, вимушених переселенців. У березні 2025 р. нагороджений відзнакою Головнокомандувача Збройних Сил України Олександра Сирського «За сприяння війську» – за підтримку Вінницькою громадою сил оборони та допомогу у відбитті збройної агресії росії (загалом Вінницька громада з початку повномасштабного вторгнення фінансово підтримує 62 військові формування, передбачивши виділення на їхні потреби більше мільярда гривень).

Багато зусиль докладає до розвитку краєзнавства на теренах міста. За його ініціативи та сприяння створено комунальне підприємство «Музей Вінниці», облаштовано низку музейних закладів, меморіальних місць, відкрито пам'ятники та пам'ятні знаки видатним вінничанам та іншим відомим особистостям, чия доля пов'язана чи перепліталася із містом над Бугом, проведено декомунізацію, видано вагомі енциклопедичні праці про минуле та сьогодення Вінниці, проводяться наукові, науково-практичні, науково-краєзнавчі конференції, здійснюються інші масові заходи, що розвивають та прищеплюють любов до своєї малої батьківщини.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2019 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

НАГРЕБЕЦЬКИЙ Анатолій Никифорович

Народився 9 травня 1945 року в с. Плебанівка Шаргородського району. В 1961 році закінчив Плебанівську середню школу і у шістнадцятирічному віці зайнявся педагогічною діяльністю. Спершу був старшим піонервожатим Пасинківської та Носиківської восьмирічних шкіл, потім учителем математики та фізики Політанківської школи. Після служби в армії – учителем математики та співів в Івашковецькій та Плебанівській середніх школах.

Закінчив Чернятинський сільськогосподарський технікум (з відзнакою), три курси загальнонаукового факультету Вінницького педагогічного інституту.

Працював також в рідному селі в колгоспі імені Кірова звільненим секретарем комсомольської організації, головою профспілкового комітету, головою виконкому Плебанівської сільської ради.

Та найбільше заявив про себе як талановитий дослідник малої батьківщини, зокрема, рідної Шаргородщини, її невтомний літописець. Автор численних науково-краєзнавчих праць. Зокрема: «Моя Плебанівка: Історико-етнографічний нарис»; «Тероризоване село»; «Ветерани Шаргородщини в роки Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.»; «Шлях крізь віки: Нариси історії шкіл Шаргородського району на Вінниччині»; «Калинівка Шаргородська»; «Трагедія мого краю: Етапи «великого» шляху на Шаргородщині: розкуркулення, колективізація, голодомор»; «Мій рід, моє село»; «Насіківка моя, Насіківка»; «Шаргород – єврейське містечко»; «Мальовничі мої Перепільчинці»; «Наш Деревчин» (у співавторстві з Н. М. Юніцькою); «Ярове – село на Кучманському шляху»; «Рахні-Лісові – яблунева перлина Поділля»; «Іменами багата земля Шаргородська»; «Політанки – життєві обрії»; «Конатківці – єдине село на планеті»; «Сторінки історії Пенківки Мурафської (1717 – 2017)»; «Зведенівка – село на пагорбах Поділля» (у співавторстві з С. В. Свиридою); «Наш рідний край – Козлівка і Мальовниче»; «Михайлівка Мурафська – наша історія жива»; «Літопис Довжку, що на річці Мурафа» (у співавторстві з Л. С. Копайгородською); «Лозова – моя річка і рідне село»; «Шаргородщина: духовні скарбниці та люди. З історії духовних закладів району та про людей достойних»; «Плебанівська Свято-Покровська церква – духовна Святиня села»; «Католицький храм Святого Архистратига Михайла у Михайлівці Мурафській»; «Католицька святиня на Зведенівських пагорбах»; «Храм Святого Брата Альберта на землях Княжої Луки»; «Ой, роде наш красний... Сімейна хроніка роду Славінських з Плебанівки (1722 – 2022)».

У книгах ретельно описано події, які відбувалися на теренах Шаргородщини. І все це викладено розлогою, барвис-

тою, як весняний луг, зрозумілою через простоту, українською мовою. Вона – метафорична, асоціативна, лаконічна і разом з тим – легкодоступна масовому читачеві. У цьому їх найбільша цінність. Самі ж книги – інформаційно насичені, багаті на ілюстративні матеріали, об’ємні, в середньому містять 500 і більше сторінок.

У 2021 році Анатолія Никифоровича Нагребецького занесено до «Книги рекордів України» з врученням відповідного диплома – за написання 25-и книг, присвячених одному району.

На даний час пенсіонер Анатолій Нагребецький працює над написанням чергових книг про людей і села Шаргородщини.

Він також автор численних публікацій краєзнавчої тематики у пресі.

Член Національної спілки краєзнавців України. Багато-річний член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Член Національної спілки журналістів України.

За самовіддану дослідницьку, творчу працю нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, відзнакою Президента України – ювілейною медаллю «25 років Незалежності України», Почесними Грамотами обласної та районної державних адміністрацій, відзнакою обласної журналістської організації – званням лауреата премії імені Олександра Гетьмана.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2014 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

ОГОРОДНІК Василь Тимофійович

(03.07.1939, с. Жабокрич Крижопільського району – 2011, смт Оратів) – культпрацівник, бібліограф, краєзнавець, письменник. Закінчив Тульчинський культурно-освітній технікум, Московський державний інститут культури (1967 р.), Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка (1972 р.).

Здобувши вищу освіту, працював на Вінниччині завідувачем Тиврівської районної бібліотеки. Майже 15 років займав посаду відповідального секретаря Тиврівської районної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури.

У 1986 році переїхав в Оратів, де працював провідним бібліографом-краєзнавцем місцевої центральної районної бібліотеки. Завдяки його творчій діяльності та колег-однодумців пріоритетними в роботі бібліотечного закладу стали краєзнавство, популяризація народознавства, зокрема, схвально були сприйняті широкою громадськістю тематичні заходи «Святкуй, Різдвяна Україно!», «Воскрес Христос – вос-

кресне Україна», «Свято Івана Купала», свята народної пісні «Чиста криниця» та «Подільське гроно калинове».

Схвально відгукнулася громадськість й на його вагомий краєзнавчий здобуток. Загалом за тридцять років активного дослідження малої батьківщини ним опубліковано у пресі понад три тисячі різноманітних публікацій. Повернено із забуття низку незаслужено забутих та репресованих радянсько-більшовицькою владою діячів Поділля й Оратівщини. Зібрано та опубліковано майже тридцять легенд Оратівського краю, що стали солідним етнографічним підґрунтям матеріалів, які широко використовувалися вчителями, студентами, учнями.

Видано цикл краєзнавчих книг: «Легендами овіяна земля», «Перлина Поділля. Оратів. Путівник», «Невмируща криниця – історія», «По землі веселка ходить», «Роздуми біля вічного вогню», «Пам'ять серця», «Моє Поділля», «Вище України тільки небо», «Нема миліш святого краю», «Вінницька культуріада», «Наш рідний край на сторінках газет», «Оратів. Давнина і сучасність», «З чистих джерел», «В пошуках скарбів», «Крізь дзвін тисячоліть», «Козацький шлях», «Дорогою ціною: 20 років незалежності України», «Відлуння подвигу» (у співавторстві з Василем Синицьким), колективний збірник «Оратову – 555», літературні твори «Неспокій», «Співці добра і краси», «Палітра слова», «Поетичне слово любові».

Обирався членом правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України. Почесний краєзнавець України.

ПЕНТЮК Борис Миколайович

Народився 23 лютого 1955 року в селі Павлівка Калинівського району Вінницької області у родині вчителів місцевої середньої школи, у якій навчався в 1961 – 1971 рр. 1972 року поступив до Вінницької філії Київського політехнічного інституту, а в 1976 році закінчив Вінницький політехнічний інститут. Під час навчання займався науковою роботою, працював в науково-дослідній лабораторії, виступав на науково-технічних конференціях.

Після здобуття вищої освіти працював інженером-технологом на Вінницькому заводі радіотехнічної апаратури, служив в армії. Звільнившись у запас, місцем роботи обрав рідну альма-матір – Вінницький політехнічний інститут, який в недовзі набув статусу Вінницького національного технічного університету. Працював на посадах інженера, наукового співробітника, асистента, старшого викладача, доцента.

З 1982 року навчався у Московському вищому технічному училищі імені М. Баумана. В 1985 році успішно захистив дисертацію кандидата технічних наук.

У 2007 – 2008 рр. – проректор, ректор Вінницького соціально-економічного інституту університету «Україна».

Вийшовши на пенсію, прийняв сан священства. Однак не поривав зв'язку з наукою. З 2011-го по 2015 рік навчався у Київській духовній академії, в якій захистив дисертацію на тему «Шаргородський Свято-Миколаївський монастир як осередок духовного просвітництва (кінець XVIII – початок XIX ст.)», здобувши вчений ступінь кандидата богослов'я.

Із 2014 року по теперішній час – настоятель храму «Собору Іоанна Предтечі» в м. Вінниці. Протоієрей.

Автор 34-х винаходів, 10-и патентів України, монографії «Високоєфективні машини і процеси у керамічному виробництві».

Новітня сфера наукових інтересів: просвітництво на Поділлі та діяльність відомих подоляни із духовного стану. Як невтомний краєзнавець – 2010 року віднайшов на старому цвинтарі могили та відкрив для відвідування некрополь перших священників села Павлівка, які були пращурами поета Степана Руданського. У родинній хаті в рідному селі створив музей старожитностей і народної творчості «Родинна оселя».

Автор вагомих науково-краєзнавчих, літературно-документальних книг: «Шаргородський Свято-Миколаївський монастир. Сторінки історії та відродження», «З вірою в майбутнє. Нариси церковної історії села Павлівки», «Павлівка. Витоки духовності», «Молитва в дідовому садку», «Степан Руданський: сторінки духовності», «Славетні подоляни з духовного стану: персоналії» (*у співавторстві з В. С. Прокопчуком*).

Лауреат премій імені Михайла Стельмаха (2020 р.), імені Степана Руданського (2021 р.), літературно-наукового конкурсу імені Воляників-Швабінських (США, 2023 р.); кавалер ордена Преподобного Нестора Літописця.

У 2022 р. удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

ПОГОНЧИК Григорій Олексійович

Педагог, історик, краєзнавець. Народився 12 жовтня 1955 року в с. Баланівка Бершадського району в сім'ї колгоспників. Свою трудову діяльність розпочав після 8-го класу токарем на південно-турбінному заводі «Зоря» м. Миколаєва. У 1973 – 1975 рр. служив в армії. Звільнившись із Збройних Сил, продовжив працювати за спеціальністю.

У 1981 році з відзнакою закінчив історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту.

Педагогічну діяльність розпочав учителем П'ятківської середньої школи. Потім працював директором Михайлівської та Чапаєвської середніх шкіл (*Чапаєвкою село називалося з 1946 по 1996 р., нині це с. Війтівка Бершадської міської громади Гайсинського району*). Із 1988 до 2021 року – директор Бершадської ЗОШ І – ІІІ ступенів № 1. Очолюваний ним шкільний заклад був одним із кращих у районі та області. Як учитель Григорій Олексійович особисто підготував 72-х пе-

реможців обласних, республіканських облімпіад та Всеукраїнських конкурсів з історії та правознавства.

За активну педагогічну діяльність двічі удостоєний знаків «Відмінник освіти України» та «Василь Сухомлинський», а також знаків «Антон Макаренко», «Олександр Захаренко», «Софія Русова». Лауреат першої обласної педагогічної премії. Переможець обласного конкурсу «Людина року» у номінації «Працівник освіти». У 2010 та 2011 рр. портрет Григорія Олексійовича заносився на обласну Дошку Пошани. У 2021 році став лауреатом премії Верховної Ради України, з врученням медалі й грошової винагороди. Нагороджений багатьма Почесними Грамотами Міністерства освіти й науки України, обласної державної адміністрації та обласної ради.

Неодноразово обирався сільським та міським депутатом, депутатом Бершадської районної ради.

Тривалий час активно захоплюється краєзнавством. Член Національної спілки краєзнавців України. Продуктивно співпрацює з міжнародними організаціями з питань Голокосту. Переможець V-го міжнародного конкурсу «Уроки Голодомору та Голокосту – уроки толерантності» – за створення відеофільму «Голокост на Бершадщині». Учасник багатьох міжнародних конференцій, зокрема у США, Ізраїлі, Польщі, Молдові. Відшукав на Бершадщині понад 100 могил масових розстрілів євреїв у роки Другої світової війни. Завдяки його клопотанню на місцях масових поховань жертв нацизму за кошти іноземних організацій встановлено п'ять пам'ятних знаків. У співавторстві з дослідником Голокосту Ізі Кацапом видав книгу «Кровоточащая рана. Голокост в Транснистрии 1941 – 1944» («Bleeding wound. Holocaust in Transnistria in 1941 – 1944»); книга перевидавалась англійською мовою у США та Нідерландах). Американський інститут Голокосту відзначив діяльність Г. О. Погончика двома спеціальними грамотами, безкоштовними поїздками в США та Ізраїль.

З-під його пера вийшли друком також інші цікаві науково-краєзнавчі праці, зокрема, «Любов душі моєї – Баланівка» (у співавторстві з Галиною Невеличко), «Дорога до храму», «Шкільна родина» (сторінки життя Бершадської ЗОШ I – III ст. № 1)», «Із творчої скарбниці вчителів Бершадської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 1», «Село в краю Бершадським... (Михайлівка, Романівка, Яструбівка: історія та долі)», «Голодомор 1932 – 1933 років на Бершадщині (спогади очевидців)», «Бершадщина: з минулого у майбутнє», «Поташня – серцю рідний край» (у співавторстві з Ніною Воробйовою), «Серце гріє Серебрія: нариси з історії села та життя мешканців Серебрії» (у співавторстві з Віктором Погончиком), «Джерело знань. Бібліотеки Бершадщини», «На передньому краї», «Флорине на зламі століть».

Автор методичного посібника, який у 2016 р. посів I-е місце в обласному конкурсі «Кращий краєзнавчий посібник» (у номінації «Навчально-методичний посібник для вчителя з історії рідного краю»).

Автор численних краєзнавчих публікацій у пресі.

Підготував відеофільми «Російсько-українська війна (АТО)», «Визволення Бершадщини від німецько-фашистських загарбників», «Розгром фашистської Німеччини. День пам'яті й примирення».

Член Національної спілки журналістів України. Лауреат обласних журналістських премій імені Костянтина Гришина, Олександра Гетьмана, «Золоте перо». Лауреат премії імені Василя Думанського та інших відзнак.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2017 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

ПОДКУР Роман Юрійович

Народився 24 серпня 1970 року в снт Ємільчино Ємільчинського району Житомирської області. У 1992 році з відзнакою закінчив історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту, здобувши спеціальність учителя історії, суспільствознавства і права. В 1992 – 1994 рр. працював старшим науковим співробітником Державного архіву Вінницької області, в 1994 – 1996 рр. – асистентом кафедри історії української та зарубіжної культури Вінницького держпедінституту.

В 1996 – 1999 рр. навчався в аспірантурі Інституту історії України Національної академії наук України. В квітні 1999 року, успішно захистивши дисертацію «Документи радянських спецслужб як джерело вивчення політичних, соціально-економічних та культурних процесів в Україні (20 – 30-ті рр. XX ст.)», став кандидатом історичних наук. З того ж року

працює в Інституті історії України НАН України. Спершу старшим науковим співробітником відділу регіональних проблем історії України, згодом – старшим науковим співробітником, вченим секретарем відділу історії державного терору радянської доби.

Наукові зацікавлення: історія радянських спецслужб, Друга світова війна, історія радянської доби.

У 2003 – 2019 рр. – відповідальний секретар редколегії, з 2019 року – заступник головного редактора наукового журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ». Також багаторічний відповідальний секретар Головної редколегії науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією». Голова Національної комісії з реабілітації. Редактор збірника наукових статей «Історія України. Маловідомі імена, події, факти».

У 2007 р. – стажер-дослідник Гарвардського українського дослідницького інституту. В 2012 – 2016 рр. – член Громадської ради при Державній архівній службі України.

Автор книг «За повідомленням радянських спецслужб», «Студії з регіональної історії: Степова Україна. «Великий терор» 1937 – 1938 рр. на Донбасі», монографічного видання «Радянські карателі. Співробітники НКВС – виконавці «Великого терору» на Поділлі» (у співавторстві з В. Васильєвим). Співавтор видань «Політичні репресії на Поділлі (20 – 30-ті роки ХХ ст.)» (з В. Васильєвим, С. Калитком, П. Кравченком); «Голод 1932 – 1933, 1946 – 1947. Вінницька область: Документи і матеріали» (з Ф. Винокуровою); «Єврейський вопрос: поиски ответа: Документы 1919 – 1926 гг.» (з В. Васильєвим, П. Кравченком, Л. Малашенком); «Коммунистическая власть против религии Моисея: Документы 1920 – 1937 и 1945 – 1953 гг.» (з В. Васильєвим, П. Кравченком); «Документы органов государственной безопасности УССР 1920 – 1930-х годов: источниковедческий анализ» (з В. Ченцовим); «Биківнянський злочин: пошук правди, пам'ять» (з Т.

Шептицькою). Співупорядник документальних видань «Жизнь в оккупации. Винницкая область. 1941 – 1944 гг.» (з *В. Васильєвим, С. Гальчаком, Д. Байрау, А. Вайнером*); «Анатомія селянських повстань: Городнянське повстання 1931 р. під проводом Я. Рябченка» (з *О. Лисенком*); «Настрої і поведінка населення Чернігівщини в умовах сталінської революції «згори». 1928 – 1938» (з *О. Коваленком, В. Васильєвим, О. Лисенком*); «Настрої і поведінка населення Поділля в умовах сталінської революції «згори»» (з *В. Васильєвим, П. Кравченком, В. Петренком*); «Чернігівщина у роки нацистської окупації» (з *О. Лисенком, О. Коваленком*).

Один із авторів-упорядників книг «Реабілітовані історією. Вінницька область», «Голод та голодомор на Поділлі 1920 – 1940 рр.», «Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 33 рр. Вінницька область» та ін.

Автор десятків наукових статей з історії радянських органів держбезпеки, політичних репресій, реакції громадян на політику радянської влади, опублікованих у наукових збірниках, на сторінках газет та журналів.

Учасник численних міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових, науково-краєзнавчих конференцій.

Член Національної спілки краєзнавців України. Член Правління Національної спілки краєзнавців України. У 2008 році за вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавчого руху, науково-дослідну, просвітницьку і культурологічну діяльність, спрямовану на популяризацію духовної спадщини українського народу, високий професіоналізм нагороджений Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України.

У 2016 році удостоєний звання «Заслужений працівник культури України», у 2020 році – «Почесний краєзнавець України».

ПОДОЛИННИЙ Анатолій Мусійович

Народився 1 травня 1940 року в с. Шипинки Барського району. 9 червня 2023 року відійшов у Вічність. Похований у Вінниці.

Після десятирічки закінчив сільськогосподарський технікум у Молдові, працював зоотехніком на тваринницькій фермі у колгоспі, але швидко переконався, що цей хліб – не для нього. Його тримала в полоні любов до художнього слова, тому став студентом філологічного факультету Вінницького педінституту, який закінчив із відзнакою в 1966 році.

У 1966 – 1971 рр. викладав українську мову й літературу в Ялтушківській середній школі Барського району, а з 1971 по 1976 рік виконував обов'язки методиста Вінницької обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури УРСР. Тоді спалахнув у його душі інтерес до краєзнавства.

З 1976 року Анатолій Мусійович – на кафедрі української літератури рідного інституту (з 1998 р. – Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського). В 1981 році успішно захистив у Києві кандидатську дисертацію «Герой української радянської пригодницької повісті 30-х років і творчість Миколи Трублаїні». Від 1985 р. – доцент, від 1998 по 2012 рр. – професор кафедри методики філологічних дисциплін університету. Крім викладацької роботи, брав активну участь у громадському житті.

Багатьом учителям-словесникам, учням і студентам стали у пригоді упорядковані Анатолієм Мусійовичем й оснащені необхідним науковим коментарем збірники «У дорозі молодій і вічній. Спогади про Миколу Трублаїні» (К., 1977; у співавторстві з В. Борщевським), «Крила» (К., 1988); два випуски хрестоматії з літератури рідного краю «Подільські криниці» (Вінниця, 1994 та 2001). Він один із упорядників і автор статей про письменників у посібнику для закладів вищої освіти «Українська дитяча література. Хрестоматія у двох частинах» (К., 1992). Треба згадати і його співробітництво в «Українській Літературній Енциклопедії» та «Енциклопедії Сучасної України», які виходять у столиці України.

Чимало зробив учений і на ниві фольклористики та краєзнавства. Йому належить упорядкування й передмови до таких видань як «Червона калина, листячко зелене. Українські народні пісні у записах Валентини Сторожук» (Вінниця, 1992), «Останній гайдамака» (Вінниця, 2001). До останньої увійшли народнопоетичні твори про Устима Кармалюка, що їх зібрав відомий фольклорист, краєзнавець і громадський діяч В. П. Вовкодав у рідному селі національного героя України. Про стан і здобутки фольклористичної роботи на Вінниччині А. М. Подолинний розповів у нарисі «До криниць народного слова» (Вінниця, 1989). Він співупорядник і один із авторів передмови та більшості статей довідника «Він-

ниччина фольклорна» (Вінниця, 2003) – про збирачів усної народної творчості на теренах Вінницької області.

Певну прогалину заповнив у літературі історичного краєзнавства, підготувавши і видавши путівники «Місто Бар» (Одеса, 1974; 2-е вид., змін. і доповн., 1990), «Пам'ять землі подільської» (Одеса, 1976; у співавторстві з В. Кравчук), «Вінниця. Фотонарис» (Одеса, 1979; у співавторстві з П. Лісовим), «90 років Вінницькому державному педагогічному університету імені Михайла Коцюбинського» (Вінниця, 2002; у співавторстві з Б. Хоменком).

Анатолій Подолинний був надзвичайно вимогливим до себе, людиною слова і діла. Про це свідчить хоча б такий факт. На початку 90-х років Вінницьке обласне управління культури виступило з цінною ініціативою – створити своєрідну енциклопедію літературно-мистецького, культурно-освітнього та громадського життя області – від давнини до сучасності – в 7 томах. Під керівництвом тодішнього заступника управління культури В. Ф. Циганюка відбулася нарада з цього питання великої групи творчої інтелігенції міста. Усіх захопила ідея – показати світові внесок Вінниччини у скарбницю історії та культури українського народу. Було сформовано авторський колектив, визначено відповідальних редакторів кожного тому, докладно обговорено усі деталі майбутньої роботи. І що ж? Радісно збуджені учасники тієї ділової розмови розійшлися по домівках, а на другий чи третій день викинули все з голови. Згодом ніхто й не згадував ні про ту нараду, на про ті рішення. Соромно й гірко...

Один лише Анатолій Мусійович, якого обрали відповідальним редактором тому про літераторів області, одразу ж приступив до роботи. Перегорнув гори довідково-енциклопедичних, краєзнавчих, літературознавчих видань, склав словник персоналій, розподілив обов'язки між членами редколегії й авторами і сам узявся за перо. На жаль, у скорому часі більшість ентузіастів розбіглася. Левова частка роботи лягла

на плечі редактора. Зрештою, 1998 року вийшов друком літературний словник Вінниччини під промовистою назвою «Знад Божої ріки». Згодом читачі отримали друге, доповнене і доопрацьоване видання цієї конче потрібної широкому загалу книги. З 697 умічених у ній статей, біографічних довідок 422 написав А. М. Подолинний. Він же упорядкував і здійснив загальне редагування усіх матеріалів.

Уклав і видав оригінальну антологію «Стоголосся», у якій представлено твори 100 поетів Вінниччини ХХ століття. Друге доповнене видання під назвою «Антологія ХХ століття. Сто поетів Вінниччини за сто років» вийшло 2003 року в Києві за участю Ніни Гнатюк. У 2007 побачила світ його книга «Жити Україною: статті, рецензії, есе». Він співавтор та редактор історичного нарису «Вінниця» (2007). Член редколегії та авторського колективу «Зводу пам'яток історії та культури України у Вінницькій області» – енциклопедичних видань «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця» (2016), «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина І: Барський – Немирівський райони» (2019), «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина ІІ: Оратівський – Ямпільський райони» (2021), їхній упорядник.

Його знали як одного із засновників і провідних діячів обласної організації Товариства української мови імені Тараса Шевченка, «Просвіти», учасника багатьох заходів, спрямованих на утвердження української державності, мови і культури; члена Національної спілки журналістів України, члена Національної спілки письменників України, члена Національної спілки краєзнавців України; члена правління обласного краєзнавчого осередку, Почесного краєзнавця України (2015), заслуженого працівника культури України (2001); лауреата літературних премій імені Михайла Коцюбинського (2004), Євгена Гуцала (2008), Михайла Стельмаха (2017), лауреата почесної відзнаки «За заслуги перед Вінниччиною» (2015). Знали як чудову, добру, щирю людину.

ПОДОЛЯН Василь Васильович

Народився 7 січня 1957 року в смт Кирнасівка Тульчинського району. Кооператор, краєзнавець, меценат. У 1980 році закінчив Могилів-Подільський технікум радянської торгівлі, у 1987 році – Київський торгово-економічний інститут. Працював заступником голови правління Кирнасівського радгоспобкоопу, директором Кинашівського комбінату громадського харчування, головою правління Тульчинської райспоживспілки. З 1997 року – голова правління Вінницької облспоживспілки.

Відомий також як науковець. Досліджує кооперативний рух на Поділлі, творчі здобутки його подвижників. Кандидат історичних наук (у 2009 році у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка захистив дисертацію «Йоахим Волошиновський і його роль у запровадженні та становленні кооперації на Поділлі: кінець XIX – початок

XX століття»). Автор (співавтор) низки науково-краєзнавчих праць, публікацій у друкованих засобах масової інформації. Зокрема, «Йоахим Волошиновський у становленні кооперативного руху (1897 – 1939 рр.)» (у співавторстві з В. П. Рекрутом); «Участь Й. Волошиновського у поширенні кооперативної освіти серед населення Поділля на початку XX століття» // *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т. 7: Матеріали третього круглого столу «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на початку XXI ст.»*. – С. 134 – 144; «Формування кооперативних поглядів Й. А. Волошиновського» // *Наукові записки. Історія / ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. XI: За матеріалами II Міжнародної наукової конференції «Національна інтелігенція в історії та культурі України у XIX – XXI століттях»*. – Вінниця, 2006. – С. 220 – 223; «Ідея кооперативного соціалізму в ранніх працях Й. Волошиновського» // *Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2007. – Т. 2. – С. 49 – 56*; «Споживча кооперація Вінниччини в умовах тоталітарного більшовицького режиму кінця 20-х – початку 30-х років XX ст.» // *Вісті... Діловий випуск. – 2007. – 29 червня. – С. 1 – 24*; – 2007 (у співавторстві з В. П. Рекрутом); «Діяльність Й. Волошиновського по пропаганді ідей розвитку кооперації на сторінках часопису «Dziennik Kijowski» («Київський щоденник»)» // *Наукові записки. Історія / ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. XII. – Вінниця, 2007. – С. 362 – 367*; «Особливості кадрової політики більшовиків та підготовка спеціалістів масових професій для споживчої кооперації Вінниччини у 1928 – 1933 рр.» // *Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. – Вінниця, 2007. – С. 265 – 273* (у співавторстві з В. П. Рекрутом); «Особливості діяльності споживчої кооперації Вінниччини в умовах Голодомору 30-х років XX ст.» –

Вінниця: ПП Балюк, 2008. – 420 с. (у співавторстві з В. П. Рекрутом). «Волошиновський Й. А. Розмови про кооперацію: Вибрані твори та публікації». – Т. I / Упорядники: Подолян В. В., Рекрут В. П. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2010. – 544 с.; «Волошиновський Й. А. Розмови про кооперацію: Вибрані твори та публікації». – Т. II / Упорядники: В. В. Подолян, В. П. Рекрут. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2010. – 360 с.

Член редколегії, автор вступної статті «Кооперація: взаємодопомога, демократія та мир» енциклопедичного видання «Вінницька обласна спілка споживчих товариств. 1932 – 2012» (– Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2012. – 156 с.; у співавторстві з М. М. Пащенком, В. А. Кирилюком).

Депутат Вінницької обласної ради. Член постійної комісії з питань стратегічного розвитку, інвестицій та місцевого самоврядування.

Відомий в області меценат. Неодноразово надавав допомогу Збройним Силам України, у виданні краєзнавчих видань Вінниччини. Удостоєний відзнаки Головнокомандувача ЗСУ «За сприяння війську» (2025 р.).

Член Національної спілки краєзнавців України. Член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Нагороджений орденами «За заслуги» II і III ступенів, Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, почесною трудовою відзнакою Укоопспілки «Знак Пошани», Почесною Грамотою Укоопспілки та ЦК профспілки працівників споживчої кооперації України, почесною відзнакою «За заслуги перед Вінниччиною», грамотами Вінницької обласної державної адміністрації, обласної ради.

Заслужений працівник сфери послуг України.

Почесний краєзнавець України (2010 р.).

РЕЄНТ Олександр Петрович

В Україні є чимало видатних синів і дочок, які стали її величчю, гордістю та славою. У цій чудовій когорті й Олександр Петрович Реєнт – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, заступник директора Інституту історії України НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, голова Національної спілки краєзнавців України, головний редактор журналу «Краєзнавство», Почесний краєзнавець України.

Народився майбутній вчений з великої літери 10 травня 1949 р. в с. Дяківці Літинського району Вінницької області (батьківщині славетного земляка-односельчанина Михайла Панасовича Стельмаха – видатного українського письменника, академіка Академії наук Української РСР, лауреата Державної премії УРСР імені Т. Г. Шевченка, інших високих державних звань та відзнак). Як і всі сільські працелюби, змалку звик трудитися, покладатися тільки на власні сили,

копіткою працею перемагати складні обставини і проблеми, котрі так часто ставило перед ним життя. Штрихи біографії О. П. Реєнта є прикладом непростой долі сільського хлопця, що прагнув знань і, не зважаючи на труднощі, досяг своєї мети.

Ще з юних літ засвоїв просту життєву мудрість, на якій не раз наголошував батько Петро Йосипович: «Шануй людей праці і знай всьому справжню ціну». Саме від батьків Олександр отримав свої перші уроки справедливості, навчився поважати гідність людини, цінувати її працю. Саме вони виховали сина в кращих традиціях українського народу, прищепили любов та повагу до культури, звичаїв, традицій рідного краю, до історії, котра згодом стала змістом його життя.

Не випадково ще в шкільні роки історичне минуле рідних Дяківців, які беруть свій початок від XIII ст., згадуються в історичних джерелах як місто Дядьків «загадкової Болохівської землі», створювало в його уяві тремтливу ауру безперервності часу, нерозривного зв'язку минулого і сучасного. Тоді ж з'явилася стійка жага до нових знань про рідний край та буття всього українського народу. Тому, закінчуючи школу, у виборі не сумнівався – його вабила професія історика...

У 1970 р., відслуживши строкову службу в армії, вступив на історико-педагогічний факультет Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького (нині Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

Крім жаги до знань у студентські роки проявив чималі організаторські здібності. Був обраний секретарем комсомольської організації вузу, під час літніх канікул три роки очолював студентський будівельний загін «Славутич», що регулярно приїжджав із Києва в радгосп «Буревісник» Наурзумського району Кустанайської області (Казахстан).

У той самий час разом із студентами-однодумцями, у ході кампанії за збереження пам'яток історії та культури Укра-

їни, виразно продемонстрував свою громадську позицію: активно підключився до збору коштів на реставрацію Золотих Воріт, які нині стали однією з візитівок столиці, не шкодував на добру справу частини своєї скромної студентської стипендії...

У 1975 р. здобув омріяну вищу освіту, закінчивши вуз із відзнакою. У 1975 – 1977 рр. працював у ньому викладачем. У 1977 – 1980 рр. був аспірантом, молодшим науковим співробітником Інституту історії АН Української РСР. У 1981 р. став кандидатом історичних наук, 1991 р. – старшим науковим співробітником Інституту. В 1988 – 1995 рр. за сумісництвом також працював доцентом кафедри суспільних наук Київського державного інституту театрального мистецтва ім. І. К. Карпенка-Карого, у 1995 р., теж за сумісництвом, – професором кафедри історії України Київського державного лінгвістичного університету.

Новий етап у житті Олександра Петровича розпочався 1994 р. після успішного захисту докторської дисертації, коли його було призначено в. о. заступника директора Інституту історії України Національної академії наук України з наукової роботи (10 липня 1996 р. Президія НАН України затвердила О. П. Реєнта на цій посаді). 1994 року науковець став також заступником головного редактора «Українського історичного журналу», членом вченої та спеціалізованої вченої ради Інституту історії України НАН України.

Найбільшою його якістю як організатора науки виявилось вміння вирізнити проблеми, знайти засоби для їх вирішення. Як відзначається у передмові до його книги «Україна ХІХ – ХХ століть. Роздуми та студії історика», «...О. П. Реєнт – організатор і керівник від Бога. Він, перебуваючи на посаді заступника директора Інституту історії України НАН України, не тільки вміло координує діяльність усіх підрозділів такої складної установи, якою є сучасний академічний інститут, але й [з 19 травня 1999 р.] вправно керує роботою одного

з найбільших його відділів – історії України XIX – початку XX ст. Знаходячи персональний підхід до кожного зі своїх підлеглих, Олександр Петрович, наче добрий диригент [в українській народній традиції «регент», або ж «реєнт», тобто керівник церковного хору, яким був колись предок ювіляра, що й залишив своїм нащадкам прізвище], вміє не просто надихнути кожного на творче виконання індивідуальних завдань, але й згуртувати колектив для реалізації спільних проєктів».

У 1997 р. розпорядженням Президії НАН України включений до складу редколегії «Енциклопедії історії України», з 1998 р. – член авторського колективу науково-пошукового агентства «Книга Пам'яті України» – «Безсмертя»: Книга Пам'яті України (1941 – 1945 рр.)», з 2005 р. – заступник голови редакційної колегії книги «Реабілітовані історією. Київська область». У 2006 р. розпорядженням Кабінету міністрів України призначений головою Головної редакційної колегії «Книга пам'яті України». З 2000 р. – голова редколегії збірника наукових праць «Проблеми історії України XIX – поч. XX ст.». Член редколегії наукових видань «Український історичний журнал», «Історичний журнал», «Ukrainica Polonica», «Історія України: маловідомі імена, події, факти», «Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії і методики», «Український історичний збірник». Багаторічний (2004 – 2019 рр.) член редколегії наукового видання «Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія».

У 1997 – 2001 рр. О. П. Реєнт – заступник голови, голова експертної ради ВАК України з історичних наук. З 2004 р. – член ДАК МОН України. В 2000 р. обраний членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Академік Української академії історичних наук. Почесний доктор і професор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (ни-

ні: Державного закладу вищої освіти «Університет Григорія Сковороди в Переяславі»), почесний доктор Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Почесний член Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка.

Підготував більше 100 кандидатів і докторів наук.

В Україні та далеко за її межами відомий як талановитий вчений, потужний науковець-історик. Спеціалізується на проблемах теорії та методології історичної науки, історіографії, націєгенезу та державотворення, соціально-економічного й політичного життя, національно-визвольних і суспільно-політичних рухів у ХІХ – ХХ ст., теоретичних засад краєзнавства та історії окремих регіонів України. Автор понад 800 наукових публікацій, у т. ч. більше 30 монографій, низки навчальних посібників та брошур.

Ще в радянські часи брав участь у підготовці до видання VI тому «Истории Украинской ССР» та «Истории классов и социальных слоев Украинской ССР» (1984 р.). Підготував 17 статей до енциклопедичного довідника про (за тодішньою термінологією) «громадянську війну» в Україні (1984 р.). Співрозробник програми досліджень історії митної справи в Україні (для Академії митної служби), типової програми кандидатського іспиту із спеціальності 07.00.01 – історія України. Співавтор підручника з історії для учнів 9 і 10 класів загальноосвітньої школи.

Та особливо його науковий талант проявився в роки незалежності України. Серед найбільш відомих праць О. П. Рєнта, написаних одноосібно чи в співавторстві, «Робітництво України і Центральна Рада», «Україна: на межі цивілізацій

(історико-політологічні розвідки)», «Сільське господарство України і світовий продовольчий ринок (1861 – 1914 рр.)», «Українська революція і робітництво: Соціально-політичні та економічні зміни 1917 – 1920 рр.», «Українська національна ідея і християнство», «Українське наукове товариство. 1907 – 1921 роки», «У робітнях історичної науки», «Українські визвольні змагання», «Нариси з історії української революції», «Україна в імперську добу (XIX – XX ст.)», «Перша світова війна і Україна», «Українська революція: Історичні портрети», «Павло Скоропадський», «Україна соборна. Наукові розвідки і рецензії», «Усі гетьмани України. Легенди. Міфи. Біографії», «Перечитуючи написане», «Україна XIX – XX століть. Роздуми та студії історика», «Соціально-економічні та політичні трансформації в Україні (кінець XVIII – перші десятиліття XX століття)» (у 2-х кн.), «Красзнавство в Україні: історичні традиції і стратегія розвитку», «Промислове виробництво в містах і селах Подільської губернії кінця XVIII – початку XX ст.», «Нариси життя Літинщини 1917 – 1921 рр.: революційні події та повсякденність», ««Смерть дивилася в очі...». Спогади свідків Голодомору-геноциду 1932 – 1933 років. Вінницька область»; навчальні підручники з історії України і всесвітньої історії: «Українська революція: Навчальний посібник», «Історія України: Навчальний посібник для 9-го класу», «Історія України. Новітня історія: Навчальний посібник для 10 класу», «Історія України: Кінець XVIII – початок XX століття: Навчальний посібник для 9 класу загальноосвітнього навчального закладу», «Історія України у 10 класі. Навчально-методичний посібник для вчителів».

Брав участь у підготовці колективних видань: «Історія Української РСР» (т. 5), «Реабілітовані історією», «Україна крізь віки», «Безсмертя. Книга Пам'яті України. 1941 – 1945», «Малий словник історії України», «Військове будівництво в Україні у XX столітті», «Нариси з історії дипломатії

України», «Україна: утвердження незалежної держави (1991 – 2001)», «Уряди України у ХХ ст.», «Нариси з історії професійних спілок України», «Політичний терор і тероризм в Україні», «Історія українського селянства», «Економічна історія України», «Енциклопедія історії України» та ін.

Усі його наукові праці позначені актуальністю проблематики, солідною джерельно-методологічною базою, структурованою логікою викладу, образним, легким стилем, свідчать, насамперед, про чітку громадянсько-патріотичну позицію автора, глибину внутрішньої культури, широту світогляду, велику працездатність.

Олександр Петрович Реєнт – один із провідних краєзнавців України, координаторів краєзнавчого руху в державі, фундатор вітчизняного краєзнавства. У 1980-х рр. був членом експертної комісії по пам'ятках республіканського Товариства охорони пам'яток історії та культури. У середині 1990-х років коло його обов'язків розширилося: у грудні 1996 р. обраний заступником голови Всеукраїнської спілки краєзнавців. Разом із майбутнім Героєм України академіком Петром Тимофійовичем Троньком відроджував краєзнавчий рух в Україні, наполегливо формував регіональні організації Спілки, жваво розробляв перспективні напрями та програмні положення діяльності краєзнавців. Як член редколегії взяв участь у підготовці видань «ІІ з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців: Матеріали і документи» (1997 р.), «Історичне краєзнавство і культура: Наукові доповіді та повідомлення VIII-ї Всеукраїнської конференції» (У 2-х ч., 1997 р.). Увійшов до складу редколегії науково-популярного журналу «Краєзнавство», очолив журі секції «Історичне краєзнавство» всеукраїнських конкурсів-захистів науково-дослідницьких праць учнів – членів Малої Академії наук України. З 1999 р. – голова комісії з історії краєзнавства згаданої наукової установи.

У січні 2012 р. на V (позачерговому) з'їзді Національної спілки краєзнавців України делегати одноголосно обрали його очільником Спілки. У січні 2017 р. на VI з'їзді НСКУ вони знову виявили йому високе довір'я.

Як голова Спілки, головний редактор журналу «Краєзнавство», наукового збірника «Проблеми історії України XIX – початку XX ст.» невтомно пропагує збережену джерелами історію України, свого рідного краю, її призабуті або заборонені свого часу для широкого оприлюднення сторінки, її знаних і незнаних героїв у своїх численних наукових публікаціях, виступах на наукових форумах, у пресі, телерадіо-передачах, шляхом організації документальних виставок.

Одним із найголовніших напрямків роботи очолюваної ним Спілки стала науково-методична та видавнича діяльність, спрямована на розвиток історичного, освітянського, культурно-мистецького, етнографічного, музейного, туристичного, природничого, пам'яткознавчого, бібліотечного краєзнавства, збереження завдяки цьому, а також плідній співпраці з науковими установами та навчальними закладами, музеями, бібліотеками, архівами різних регіонів України, пам'яток історії й культури України. За активної участі Олександра Петровича вийшла низка краєзнавчих видань, зокрема, «Україна Тараса Шевченка: історико-краєзнавчі нариси», «Джерела духовності: Науково-краєзнавчі експедиції Національної спілки краєзнавців України 2009 – 2013 рр.», «Краєзнавча Шевченкіана України: матеріали XIII Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 200-річчю від дня народження Т. Г. Шевченка», «Києвознавчі читання: історичні та етнокультурні аспекти», «Материк Краєзнавства: Збірник присвячений лауреатам Премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України», «Бібліотечне краєзнавство у культурному просторі України», «Українське краєзнавство в соціокультурному просторі: історичні ретроспекції та виклики сучасності»,

«Національна спілка краєзнавців України в інформаційному просторі України» та ін., періодично видається спілчанський науковий журнал «Краєзнавство» (нині віднесений уже до категорії «Б»).

Доброю традицією стала практика проведення з 2009 року науково-краєзнавчих експедицій у різних областях України, які сприяють поширенню краєзнавчого руху в Україні та актуалізації питань збереження історико-культурної спадщини. Дві з них, «Сакральна історія Поділля» та «Вінниччина краєзнавча в соціокультурному просторі», відповідно, у 2013 та 2019 рр., успішно відбулися на теренах Вінниччини.

Загалом, очолювана Олександром Петровичем Національна спілка краєзнавців України відіграє вагомую роль у розвитку громадянського суспільства, формуванні його світоглядно-гуманістичних цінностей та національної самосвідомості, що особливо важливо нині, в умовах кривавої російсько-української війни, коли Україна героїчно відстоює свою незалежність, суверенність, гуманістичні цінності.

Під професійним керівництвом О. П. Реєнта у складних умовах воєнного часу краєзнавці разом з українським народом здійснюють велику роботу з підтримки Збройних Сил України, проводять значну волонтерську діяльність, продовжують працювати на краєзнавчому фронті, опікуючись питаннями збереження історико-культурної спадщини, реєстрації зруйнованих та пошкоджених пам'яток української культури, безпеки музейних, бібліотечних збірок та колекцій, розширюють просвітницьку діяльність серед молоді (про те, що НСКУ приділяє особливу увагу освітянському краєзнавству, красномовно засвідчує видання ґрунтовного підручника для студентів закладів вищої освіти «Основи краєзнавства», який містить сучасні теоретичні та практичні розробки з основних питань краєзнавства).

Без перебільшення, Олександр Петрович Реєнт користується глибокою повагою та заслуженим авторитетом серед

численного краєзнавчого загалу країни, у тому числі рідної для нього Вінниччини. Є гордістю і славою України.

Тому зовсім не випадково за сумлінну працю та сподвижницьку діяльність удостоєний високих відзнак і нагород. Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (за цикл праць «Україна крізь віки»; 2007 р.), премії Президії НАН України ім. М. І. Костомарова (за цикл робіт з проблем історії та культури України; 2007 р.), премії ім. Д. Яворницького (2009 р.). Заслужений діяч науки і техніки України (за вагомий особистий внесок у розвиток краєзнавства і збереження національної історико-культурної спадщини; 1997 р.). «Відмінник освіти України» (за вагомий внесок у підготовку підручників, навчальних посібників та програм з історії України для закладів освіти; 1996 р.). Почесний краєзнавець України (за значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини та природних скарбів України; 2016 р.). Нагороджений орденом «За заслуги» III, II та I ст. (за вагомий особистий внесок у дослідження історичної спадщини українського народу, багаторічну плідну наукову і громадську діяльність; 2006, 2013, 2019 рр.), відзнаками Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, Національної академії наук України («За підготовку наукової зміни», «За наукові досягнення»), інших відомств, громадських організацій, релігійних конфесій тощо. Лауреат Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава. Удостоєний Почесних Грамот Вінницької обласної державної адміністрації та обласної ради, обласної організації НСКУ.

РЕКРУТ Валерій Пилипович

Кооператор, педагог, науковець, краєзнавець. Народився 7 січня 1948 року в м. Баку (Азербайджан) в родині військово-вслужбовців. Того ж року родина повернулася на Вінниччину й оселилася в смт Піщанка, де батька майбутнього науковця-краєзнавця було призначено начальником районної пожежної інспекції. В 1957 році його перевели на аналогічну посаду в м. Гайсин.

У 1957 – 1998 рр. це місто стало для Валерія Пилиповича колискою його життя. Тут у 1966 р. закінчив 11 класів місцевої середньої школи № 4, у 1971 р. – розпочав трудову діяльність (до цього у 1969 – 1971 рр. служив в армії). Працював у системі споживчої кооперації. Спершу слюсарем промкомбінату Гайсинської райспоживспілки, а згодом обіймав посади механіка, головного інженера, директора цього ж підприємства, а також директора міжрайонної заготівельно-збутової бази. В 1997 р. був обраний на посаду голови правління Гайсинської районної спілки споживчих товариств.

У 1985 р. заочно закінчив Одеський інститут харчової та холодильної промисловості, здобувши вищу освіту за спеціальністю «інженер-механік холодильних машин та установок».

Протягом 1998 – 2013 рр. обіймав посаду заступника голови правління Вінницької облспоживспілки з питань заготівельної діяльності. Переїхав з Гайсина із родиною у місто над Бугом.

У 2000 р. був обраний головою обласного комітету профспілки працівників споживчої кооперації і протягом 10 років обіймав цю посаду. Водночас, у 2002 р., розпочав педагогічну діяльність у Вінницькому кооперативному інституті, де викладав предмети «Історія споживчої кооперації України», «Організаційно-кооперативна діяльність кооперації України» та ін.

У 2009 р. у Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди (тепер: Державний заклад вищої освіти «Університет Григорія Сковороди в Переяславі») захистив дисертацію на тему «Дмитро Маркович в кооперативному, громадсько-політичному та державному житті України (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.)» й здобув науковий ступінь кандидата історичних наук зі спеціальності «Історія України».

Впродовж 2010 – 2012 рр. у Вінницькому кооперативному інституті очолював відділ дослідження історії кооперації Вінниччини, ініціював реконструкцію музею навчального закладу.

Згодом, у зв'язку з хворобою, вийшов на пенсію й у 2013 році переїхав на проживання до доньки в м. Київ. Тут певний час працював помічником Голови Національної спілки краєзнавців України, але за станом здоров'я змушений був звільнитися з цієї посади. У перші дні після повномасштабного вторгнення російських військ на територію України у лютому 2022 р., на вимогу доньки, змушений був перебратися в

м. Кембридж (Великобританія), де нині тимчасово мешкає із дружиною.

Науково-краєзнавчу діяльність розпочав у 2002 році. Тривалий час досліджував історію споживчої кооперації Поділля й проблеми історії України, а також діяльність видатних діячів українського національно-визвольного руху. В останні роки головним напрямком науково-краєзнавчої діяльності стало дослідження історії Української революції 1917 – 1921 рр. в окремих регіонах Поділля, зокрема, на теренах Гайсинщини.

Автор (співавтор) 14-и монографічних праць: «Йоахим Волошиновський у становленні українського кооперативного руху (1897 – 1939 рр.)» (у співавторстві з В. Подолянком); ««З людьми і для людей...» (Дмитро Маркович в українському національно-визвольному русі: кінець ХІХ – початок ХХ ст.)»; «Іполит Зборовський (1875 – 1997). На перехресті двох епох»; «Натхненний вічністю – літературна та життєва доля Валер'яна Тарноградського» (у співавторстві з К. Завальнюком, І. Журавлівським); «Особливості діяльності споживчої кооперації Вінниччини в умовах Голодомору 30-х років ХХ століття» (у співавторстві з В. Подолянком); «Борис Мартос: життя і діяльність. Нариси. Документи. Особистості» (у співавторстві з М. Аліманом, О. Нестулею); «Нариси життя Літинщини 1917 – 1921 рр.: революційні події та повсякденність» (у співавторстві з О. Реєнтом); «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми». Книга І: «Доба Української Центральної Ради (4 березня 1917 – 29 квітня 1918 рр.)»; «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми». Книга ІІ: «Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР»; «Нариси життя Гайсинщини. Книга ІІІ: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том І: Ананій Волинець, Іван Миколайчук»; «Нариси життя Гайсинщини.

Книга III: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том II: Харитон Лебідь-Юрчик, Микола Литвицький, Яків Огородник»; «Отаман Іван Голуб: життя і чин» (у співавторстві з К. Завальнюком); «Непрочитані сторінки життєпису і поезики Лавра Миронюка» (у співавторстві з С. Гальчаком, К. Завальнюком); «Державний архів Вінницької області у документах епохи» (у співавторстві з К. Завальнюком).

У 2008 р. монографія «Особливості діяльності споживчої кооперації Вінниччини в умовах Голодомору 30-х років ХХ ст.», написана у співавторстві з В. Подолянком, на Всеукраїнському конкурсі посіла III місце, а її автори отримали державну премію. У 2024 р. дослідження «Борис Мартос: життя і діяльність. Нариси. Документи. Особистості», підготовлене у співавторстві з М. Аліманом та О. Нестулею, в номінації «Наукова публіцистика» стало лауреатом конкурсу «Краще видання року» й посіло I місце.

Дослідження щодо життя та діяльності видатних постатей національно-визвольного й кооперативного руху стали підставою для їх вшанування – відкриття 3-х меморіальних дошок: Д. Марковичу (м. Вінниця), Й. Волошиновському (с. Гонтівка Могилів-Подільського район), І. Зборовському (м. Бершадь).

Співукладач (із В. Подолянком) двохтомного видання «Волошиновський Й. А. Розмови про кооперацію: Вибрані твори та публікації», книг Я. Огородника (із Ю. Степанчуком) «Гетьманування Івана Скоропадського», «Луцька братська школа у світлі своїх статутів», «Історична школа економістів», ««Етика» Спінози», «Григорій Сковорода та Benedictus de Spinoza».

Автор понад 200 науково-краєзнавчих статей: «Споживча кооперація Вінниччини: через століття до майбутнього» // *Вісті... Діловий випуск (м. Київ)*. – № 9. – 2004. – 27 лютого. – С. 1 – 24; – № 10. – 2004. – 5 березня. – С. 3 – 24; – № 11. –

2004. – 12 березня. – С. 7 – 24; «Дмитро Маркович: «...Жити-му на користь милої, безцінної України»» // *Вісті... Діловий випуск*. – № 39. – 2004. – 24 вересня. – С. 1 – 24; «Будівничі кооперації Вінниччини: Іполит Зборовський» // *Кооператор Поділля*. – 2006. – 27 червня; «Громадська діяльність кооператора та літератора Дмитра Марковича у Вінниці в 1914 – 1917 рр.» // *Наукові записки. Історія / ВДПУ ім. М. Коцюбинського*. – Вип. XI: *За матеріалами II Міжнародної наукової конференції «Національна інтелігенція в історії та культурі України у XIX – XXI століттях»*. – Вінниця, 2006. – С. 324 – 331; «Славний літопис гайсинських кооператорів (до 110-ї річниці створення першого на Вінниччині Гайсинського споживчого товариства)» // *Кооператор Поділля*. – 2007. – 3 липня; «Вінницький етап державотворчої діяльності Дмитра Марковича (1918 – 1919 рр.)» // *Наукові записки. Історія / ВДПУ ім. М. Коцюбинського*. – Вип. XII. – Вінниця, 2007. – С. 221 – 224; «Кооперативна та державницька діяльність П. П. Відибіди на Поділлі в добу Української революції (1917 – 1920 рр.)» // *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету: Історичні науки*. – Кам'янець-Подільський: *Оіюм*, 2008. – Т. 18: *На пошану професора В. С. Степанкова*. – С. 342 – 354; «Будівничий кооперації Поділля Іполит Зборовський» // *Подільська старовина*. – Вип. IV. – Вінниця, 2008. – С. 277 – 296; ««Світової зірничі» немеркну-че світло» // *Ппульсуючі джерела*. – 2008. – 12 листопада; «Репресії більшовицької влади проти керівництва Вінницької облспоживспілки у 1936 – 1938 рр.: причини, наслідки» // *Матеріали XIII Подільської історико-краєзнавчої конференції – Кам'янець-Подільський: Абетка*, 2010. – С. 506 – 520; «Участь споживчої кооперації України в реалізації курсу «великого стрибка», запровадженого ВКП(б) на початку 30-х рр. XX ст.» // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Історія*. – Вип. XVIII. – Вінниця, 2010. – С. 148 – 153; «Станов-

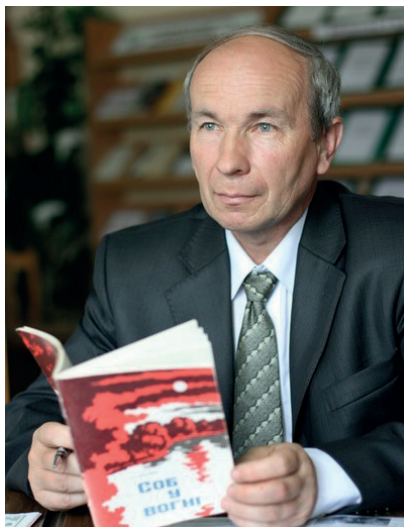
лення кооперативної освіти на Вінниччині на початку ХХ ст.» // *Матеріали ХХІІІ Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції «Освіта на Поділлі та сьогодні»*: До 100-річчя заснування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (20 – 21 жовтня 2011 р.). – Вінниця, 2011. – С. 134 – 139; «Профспілкові установи в Мурах (1919 – 1920 рр.) століть» // *Вінницькі Мури. Погляд крізь віки: Матеріали міжнародної наукової конференції «Єзуїтський комплекс у Вінниці крізь призму століть»*. 9 – 10 вересня 2010 р. – Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2011. – С. 297 – 308; «Політичні репресії керівництва торговельних організацій Вінниччини в контексті провалу економічної політики ВКП(б) у 1936 – 1938 рр.» // *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 20. Серія: Історія: Збірник наукових праць*. – Вінниця, 2012. – С. 202 – 208 та ін.

Заступник директора Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, член Національної спілки краєзнавців України, делегат V з'їзду Національної спілки краєзнавців України, член правління Вінницького обласного краєзнавчого осередку. Член Національної спілки журналістів України.

Лауреат Вінницької обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2010 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

РОГОВИЙ Олександр Іванович

Історик, педагог, архівіст, краєзнавець, геральдист, громадський діяч.

Народився 1 листопада 1958 року у селі Луків Турійського району Волинської області. З вересня 1976-го по червень 1980 року навчався у Вінницькому державному педагогічному інституті, де здобув кваліфікацію «учитель історії та суспільствознавства». Із серпня 1980-го по серпень 1983 року працював учителем у Війтовецькій середній школі Липовецького району Вінницької області. У 1983 – 1985 рр. – директор Ясеневської восьмирічної школи того ж району. У 1985 – 1991 рр. – лектор-міжнародник Липовецького РК партії. З серпня 1991-го по липень 1992 року – учитель історії Лукашівської середньої школи, голова районного методичного об'єднання учителів історії. Відмінник освіти України.

У тому ж, 1992-у, році перейшов на роботу в Липовецьку районну державну адміністрацію: із липня 1992-го по липень 1994 р. – головний інструктор оргвідділу, з липня 1994-го по

грудень 1995 р. – завідувач відділу по роботі зі зверненнями громадян, з грудня 1995-го по жовтень 1996 р. – головний спеціаліст, а в окремі періоди – виконувач обов’язків завідувача загальним відділом. Обирався головою профкому РДА. З 22 жовтня 1996 року на конкурсній основі став завідувачем, з березня 2000 року – начальником архівного відділу Липовецької райдержадміністрації.

Працюючи архівістом, у 2017 р. зіткнувся з непередбаченою ситуацією. Тоді голова РДА, проявивши власну некомпетентність, єдиний в області на підставі вигаданої ним «оптимізації» власним рішенням ліквідував архівну установу. Відновлювати її Олександр Івановичу довелося через суд. Архівний відділ запрацював знову...

З кінця 2024 р. – на заслуженому відпочинку.

Знаний далеко за межами області краєзнавець. Автор (співавтор) науково-краєзнавчих книг «Соб»; «Соб: Краєзнавчі нариси»; «Соб у вогні»; «Зозів: Енциклопедія села»; «Шлях до світла: Історія освіти та профспілкового руху Липовеччини» (у співавторстві з В. І. Чернюком, С. І. Дибським); «Єдиний з вінничан: Українські шляхи Нобелівського лауреата» (у співавторстві з К. В. Завальнюком); «Родословие Достоевских: В поисках утерянных звеньев» (у співавторстві з М. Богдановим); «Про що шумлять верби: Історичні нариси про Корчинці – Ротмистрівку – Вербівку (XVIII – XXI століття)»; «Профспілка та освіта Липовеччини на зламі епох. Історія освіти та профспілкового руху Липовеччини» (у співавторстві з В. В. Кучером, С. Н. Дибським); «Подільськими шляхами Богдана Хмельницького: програма козацького виховання» (у співавторстві з М. М. Іванюком, В. Х. Шпак-Мельником); «Подільські стежини Тараса Шевченка»; «Ветеранська звитяга (до 90-річчя Липовецького району)»; «На чорній дошці. Голодомор на прикладі одного регіону»; «Село над Вільшанкою: Брицьке через війни і біди»; «Шляхами Івана Богуна (до 400-річчя від дня народження): півтвіник».

Широко практикує малі форми публікації (видання буклетів). Зокрема, вийшли друком буклети його авторства «Як утворилася «Молода Подільська січ», «Битва під Липівцем 18 – 20 березня 1651 року», «Вутка pri Lypovci: 22.07.1941 (Липовецька битва): До 65-річчя битви і 10-річчя Акції примирення», «Слава Батозької битви», «Шляхи Василя Липківського», «Тарасові шляхи Вінниччини» (*під рубрикою «Заповіт батьків. Козацькому роду нема переводу: від Івана Богуна до Тараса Шевченка»*), «Липовець: До 450-річчя селища», «За колесом історії», «Липовецький собор: силует на тлі епох», «Край над Собом і Десною», «Козацький військомат», «Перлина України – Липовець», «Земля Василя Земляка», «Нова Прилука – батьківщина Нобелівського лауреата», «Липовецький район. Історія та сучасність».

Автор історико-краєзнавчих карт «Вінниччина козацька», «Тарасові шляхи Вінниччини», «Вінниччина у Великій Вітчизняній війні» (*у співавторстві*).

Автор статей до Географічної Енциклопедії України та Енциклопедії Сучасної України, майже тисячі публікацій у наукових, науково-краєзнавчих збірниках, друкованих засобах масової інформації: «Ще як були ми козаками: Оповіді з історії Старої Прилуки» // *Відлуння давнини – Стара Прилука: Документи. Свідчення. Сучасність / Сер.: Історичні центри Поділля. – Вінниця, 1993. – С. 8 – 45*; «Липовеччина на карті» // *Нове життя. – 1993. – 6 березня*; «Шевченко в Липовці» // *Липовецькі вісті. – 2001. – 7 березня*; «Де ти, брате?: Про одну з родинних таємниць Василя Земляка» // *Політичні репресії на Поділлі в ХХ столітті: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця: Велес, 2002. – С. 166 – 171*; «Легенда про Достоевського» // *Сільські вісті Вінниччини. – 2003. – 16 серпня*; «Нововиявлені актові книги реєстрації смертей за 1932 – 1933 роки як джерело до вивчення голодомору на Вінниччині» // *Голодомор як засіб політичного терору: Матеріали науково-практичних конференцій. – Вінниця: Книга-Вега, 2004. – С. 128 – 136*; «Церкві

– 150» // *Подолія*. – 2005. – 23 грудня; «Тарасові шляхи Вінниччини» // *Хочу все знати*. – 2005. – 24 вересня; «Мандрівка на Поділля: 160 років тому нашим краєм проїжджав Кобзар» // *Хочу все знати*. – 2006. – 21 жовтня; 4 листопада; «Наш перший герб: Стара Прилука Липовецького району» // *Пульсуючі джерела (м. Вінниця)*. – 2008. – 12 квітня; «Хто ви, полковнику Мессарош?» // *Пульсуючі джерела*. – 2008. – 12 травня; «Єдиний на Вінниччині» // *Пульсуючі джерела*. – 2008. – 24 липня; «Брицьке: герб із голодомору» // *Пульсуючі джерела*. – 2008. – 21 серпня; «Край любителів книги: 110 років тому затверджено перший на Вінниччині Статут Липовецької бібліотеки» // *Пульсуючі джерела*. – 2008. – 24 вересня; «Добра гудимка: До 100-річчя Зозівського аграрного ліцею» // *Пульсуючі джерела*. – 2008. – 13 жовтня; «Бойова юність Василя Земляка» // *Краєзнавство: історичний досвід та перспективи розвитку: Матеріали II-ї міжнародної науково-практичної конференції (13 – 15 жовтня 2010 р.)*. – Вінниця, 2011. – С. 88 – 92; «Дороги Юліуша Струтинського» // *Україна і Польща: історичне сусідство: Збірник матеріалів міжнародної конференції*. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2012. – С. 193 – 197; «Танковий рейд Липовець – Гнівань – Жмеринка в січні 1944 року» // *Перша Тиврівська науково-краєзнавча конференція: Матеріали конференції, 11 грудня 2015 р., смт Тиврів Вінницької області*. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. – С. 167 – 175; «Липовець на Брацлавщині: шлях до магдебурії» // *Міста і містечка Поділля доби Середньовіччя до початку ХХ ст.: Матеріали наукової конференції, 24 – 25 вересня 2015 р. / Вінницький обласний краєзнавчий музей*. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. – С. 196 – 199; «Козацька Мурованокуриловеччина або козаки на Мурованокуриловеччині» // *Перша Мурованокуриловецька науково-краєзнавча конференція: Матеріали конференції, 21 – 22 жовтня 2016 р., смт Муровані Курилівці*. – Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2016. – С. 68 – 72; «Липовецька битва – кульмінація Зимової війни 1651 року» // *Поділля в роки Української національної рево-*

люції середини XVII століття: *Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції, приуроченої 370-й річниці героїчної оборони Вінниці на чолі з полковником Іваном Богуном. Вінниця, 4 березня 2021 р. – Вінниця: ПП Балук І. Б., 2021. – С. 150 – 161; «Хмільниччина – земля кельтів» // Хмільницький край на мапі України: Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції, приуроченої 660-річчю м. Хмільника. 21 вересня 2022 р., м. Хмільник Вінницької області. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2022. – С. 26 – 30; «Шевченків шлях через поштові станції Подністер'я» // Сьома Могилів-Подільська наукова історико-краєзнавча конференція: Матеріали конференції, 6 – 7 жовтня 2023 р., м. Могилів-Подільський. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. – С. 45 – 61 та ін.*

За активну дослідницьку діяльність друзі й колеги з пошаною величають його «народним істориком».

Автор-розробник гербів адміністративних центрів територіальних громад Липовецького району.

Член колегії Українського геральдичного товариства та Вінницької обласної геральдичної комісії.

Ініціатор проведення І-го обласного свята рідного краю (с. Стара Прилука, 1993 р.), міжнародної акції пам'яті і примирення (на основі дослідження історії словацького монументу під Липовцем; 1996 р.), обласного конкурсу «Повернути назву річці». Експерт екологічної асоціації «Зелений світ Поділля».

Один з ініціаторів відродження Українського козацтва. У 1969 році утворив і очолив молодіжну козацьку організацію «Гвардія козацьких левів», дивом не виявлену КДБ. Організація мала синьо-жовтий прапор і герб у вигляді галицького лева. У 2006 році став одним з ініціаторів утворення Вінницької крайової молодіжної козацької організації «Молода Подільська січ». Був головою її установчих зборів у с. Лукашова Липовецького р-ну, одним з координаторів, співавтором Статуту і символіки. Пройшов усі козацькі шаблі – від

бунчужного, хорунжого, полковника (2011) до генерал-осавула (2016). Член старшинської ради Кальницького полку ім. І. Богуна. Генерал-осавул ВГО «Вільних козаків», радник Вінницької філії Інституту Українського козацтва. Заступник голови обласної спілки філателістів по зв'язках з козацтвом, проводив гасіння марок і листівок у козацьких містечках Кальнику, Брацлаві, Вінниці та ін. Виступав на козацьких акціях у Києві, Вінниці, Кальнику, Четвертинівці, Липовці та ін. Неодноразово нагороджувався орденами і грамотами Інституту Українського козацтва, Вінницького полку ім. І. Богуна, Вінницької крайової молодіжної козацької організації «Молода Подільська січ».

Голова міжрайонного краєзнавчого об'єднання «СОБ», член правління обласної організації «Просвіта», краєзнавчого товариства «Поділля».

Голова районної спілки філателістів.

Член Національної спілки краєзнавців України.

У 2003 – 2008 рр. – член правління Всеукраїнської національної спілки краєзнавців. З 2010 року – заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України.

Делегат III, IV та V з'їздів Національної спілки краєзнавців України.

Нагороджений орденом Івана Богуна Українського козацтва, Почесним знаком Національної спілки журналістів України, відзнакою «За активну громадську діяльність» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, грамотами низки Міністерств України, відзнакою словацької національної культурно-наукової організації «Матиця».

У 2013 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

СВАРЧЕВСЬКИЙ Анатолій Вацлавович

Історик, археолог, краєзнавець, журналіст, художник, реставратор, церковно-громадський діяч.

Народився 18 серпня 1971 року в м. Вінниця в родині інженерів. У 1986 році закінчив Вінницьку середню школу № 20, 1989 р. – Вінницьке СПТУ № 16 цивільної авіації за спеціальністю «ремонтник літальних апаратів». У 1989 – 1991 рр. проходив військову службу. Звільнившись у запас, працював кореспондентом у редакції католицької газети «Ave Maria».

У 1993 році перейшов у православну церкву і вступив до семінарії. У 1997 р. закінчив її за фахом «Богослов'я» та продовжив навчання у духовній академії. Одночасно заочно навчався на факультеті образотворчого мистецтва Народного університету культури, який закінчив у 2000 році.

В 1996 році обраний головою Вінницького церковно-історичного комітету, що займається вивченням, охороною та

популяризацією пам'яток церковної історії та культури на території Вінницької області.

Працював церковнослужителем Свято-Іваннобогословської церкви у м. Вінниці, церковнослужителем Немирівського монастиря. З травня 2005 р. – церковнослужитель Лядовського Свято-Усікновенського скельного чоловічого монастиря XI ст. У 2007 – 2012 рр. – керівник його сезонних охоронно-археологічних розкопок. У 2006 – 2013 рр. – автор-керівник проєкту художньої та історичної концепції відродження згаданого скельного храму у рамках заходів з нагоди відзначення його 1000-річчя.

У 2016 – 2019 рр. працював у Литовському історичному інституті та національному музеї Литви.

Багаторічний учасник міжнародних археологічних експедицій у країнах Балтії, зокрема у Литві, Латвії, Естонії.

Член Європейської Асоціації археологів.

З 2019 року – акредитований консерватор-реставратор (ACR) міжнародного інституту Icon (категорії В). Як фахівець постійно демонструє клієнтам, роботодавцям та колегам, що володіє глибоким знанням в галузі збереження і реставрації національних пам'яток України та володіє високим ступенем компетентності.

Один із дослідників нелакованої історії Поділля, особливо, тих її сторінок, що стосуються церковного життя Подільського краю. Автор низки монографій та численних публікацій з історії, археології, етнології, проблем утвердження раннього християнства на Поділлі.

Серед найбільш відомих його праць: «Мала історія церковного та громадського життя містечка Самгородок (від поч. Х до по ХХ ст.)» (1993); «Нариси з історії Подільських монастирів» (1997); «Нариси з історії Вінницьких храмів» (1997); «Чудотворні ікони Поділля» (1997); «Християнська символіка у герботворенні міста Вінниці» (1998); «Нариси з

історії Немирівського монастиря» (1998); «Історія церковно-архівної справи на Вінниччині» (1999); «Церква в неволі (Про гоніння Православної Церкви на Вінниччині періоду 1917 – 1940-х рр.)» (2000); «Історія Православних Братств на Вінниччині» (2001); «Витоки християнської віри на Вінниччині» (2003); «Духовні училища та школи на Вінниччині (Історичні нариси)» (2004); «Православна сфрагістика Вінниччини» (2004); «Краєзнавчі джерела Православної культури на Вінниччині» (2004); «Історія громадського та церковного життя Вінницьких Хуторів» (2005); «Лядавській скальний монастирь – XX в.» (*Фотокомплект*; 2006); «История и культура Православия на Подолии: проблемы и решения» (2007); «Православное монашество Подолии IV – 30-е гг. XX века» (2009); «Утверждение Христианства на Подолии I – XI вв. Исторические очерки. Попытка анализа» (2009); «Енциклопедія сакрального мистецтва Поділля. Храми Вінниччини» (2010); «Языческая эпоха на Подолии: миф и реальность» (2010); «Лядавський скельний монастир – 1000 років» (*Фотоальбом*; 2012); «Подольские монахи Свято-Пантелеимонова монастиря на Афоне (вторая пол. XIX – первая пол. XX века)» (2014); «Подольские монахи Имяславцы» (2015); «Подольский Патерик или Краткие жизнеописания новомучеников, исповедников и подвижников благочестия XX века» (2015); «Иоанно-Богословский храм г. Винницы: 1916 – 2016» (2016); «Мурованокуриловецька Голгофа» (2017); «Могилів-Подільська Голгофа» (2017); «Православие в Литве XI – XIX вв.» (2017); «Подільські духовні піснеспіви» (2018); «Буша – найдавніша святиня Православного Поділля» (2018); «Подільська Голгофа» (2018); «Атей Великий – Скіфії володар» (2024); «З легенди цар – величний Клепідав» (2025) та ін.

Автор інформаційно-тематичних буклетів «Нагорянський скельний монастир», «Лядавський скельний монастир»,

«Яришівський печерний скит», «Грановский Свято-Преображенский монастырь», «Православні святині Вінниччини».

Упорядник низки репринтних видань: «Лядава и Лядавский Свято-Усекновенский скальный монастырь» (*Каменець-Подольський, 1863*); Л. Б'ялковський «Поріччя Мурафи в XV – XVI століттях» (*Кам'янець на Поділля, 1920*); «Историческое описание Могилева – уездного города Подольской губернии» (*Каменець-Подольський, 1843*); «Историческое описание Винницы – уездного города Подольской губернии» (*Каменець-Подольський, 1863*); «Историческое описание Хмельника – уездного города Подольской губернии» (*Каменець-Подольський, 1876*); *Свящ. М. Орловский* «Историческое описание Шаргорода – местечка Подольской губернии» (*Каменець-Подольський, 1843*); *О. Островський* «Облога Вінниці» (*Харків, 1914*) та ін.

Активний учасник міжнародних, всеукраїнських, регіональних наукових, науково-краєзнавчих, науково-практичних конференцій.

Неодноразово проводив цікаві, захоплюючі екскурсії, пов'язані з історією утвердження Християнства на Поділлі (I – XI ст.), Лядовського скельного монастиря, для паломників, туристів, численних інших відвідувачів історичної перлини Вінниччини.

Відомий також як талановитий майстер пензля. У його творчому доробку понад 1000 художньо-графічних малюнків різноманітних стилів та техніки виконання.

Член Національної спілки журналістів України (2002 р.).

Член Національної спілки краєзнавців України (2021 р.).

У 2025 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

СЕКРЕТ Ганна Василівна

Народилася 2 березня 1949 р. в с. Новоживотів Іллінецького (тепер: Вінницького) району. Неординарна творча особистість: культуролог, етнолог, журналістка, невтомна дослідниця малої батьківщини. Закінчила факультет театральної режисури Київського інституту культури. Працювала художнім керівником Іллінецького та Ставищенського (Київська область) районних будинків культури. З 1979 р. на журналістській роботі: по 1982 р. вела програму «Сонячні кларнети» на Українському телебаченні, в 1991 – 2018 рр. працювала у Вінницькій обласній державній телерадіокомпанії «ВІНТЕРА». Режисерка, старша редакторка, ведуча телепередач «Будьмо знайомі», «Дивоцвіти». Створила більше двох тисяч телепередач та документальних фільмів, які розповідають про славетних подолян – героїв війни і праці, талановитих митців, художників, майстрів слова, освітян, релігійних діячів краю, про маловідомі сторінки його історії.

У батьківській садибі в с. Правилівці колишнього Оратівського (нині: Вінницького) району впродовж багатьох років організовує фольклорно-мистецькі свята: «Липневі посиденьки під зорями», «Тернова хустка», «Мамині рушники», «Мамині обереги», «Дзвони батьківських криниць», «Молитва за Україну», «Єднаймося, люба родино!», «Подільська моя сторона», «Роде наш красний, роде наш прекрасний», «Красо України, Подолля». У них беруть участь відомі артисти, письменники, художники, фольклористи, етнографи, краєзнавці Вінниччини та інших областей України, односельчани, мешканці навколишніх сіл. Створила також «Театр на городі», що став своєрідним майданчиком для проведення обласних фольклорних фестивалів української народної пісні, обрядів. Протягом останніх дев'яти років тут також проходять ініційовані нею обласні дитячі фестивалі «На кордоні областей», присвячених міжнародному Дню захисту дітей. Традиційним стало започатковане нею свято українського борщу.

Авторка книг «Будьмо знайомі», «Правилівські придибенції», «Правда життя сумна і весела», «На борщах зростає Україна», «Золота скриня дивоцвітів», «Від «балету на гарбузі» до «театру на городі»», «Магія театральної сцени».

Обиравалась депутатом Вінницької обласної ради.

Заслужена журналістка України. Кавалер ордена Княгині Ольги III ступеня, лауреатка Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Є. Гуцала, Київської обласної премії ім. О. Бойченка, Вінницьких обласних літературних премій ім. С. Руданського, ім. В. Забаштанського, Вінницької обласної журналістської премії ім. К. Гришина.

За значний внесок у розвиток краєзнавчого руху, збереження національної історико-культурної спадщини України у 2019 році удостоєна звання «Почесний краєзнавець України».

СЛОБОДЕНЮК Надія Пантелеймонівна

Народилася 3 травня 1960 року в с. Мовчани Краси́лівського району Хмельницької області. У 1981 році закінчила Вінницький державний педагогічний інститут. У 1981 – 2010 рр. працювала учителем історії, директором Браїлівської середньої школи № 4 Жмеринського району, у 2010 – 2018 рр. – заступником голови Браїлівської селищної ради, з 2018 року – директорка комунального закладу «Літературний музей імені В. О. Забаштанського» (смт Браїлів Жмеринського району). Упродовж п'яти років виконувала також обов'язки редактора газети «Браїлівський вісник».

Відома в районі та області дослідниця малої батьківщини. Впродовж багатьох років очолювала районне методичне об'єднання учителів історії та правознавства, на засіданнях якого неодноразово розглядалися різні аспекти краєзнавчої діяльності педагогів, важливості знання учнями історії, на-

родних традицій рідного краю. Засновниця районного просвітницького клубу «Краєзнавець», засновниця та керівниця молодіжного краєзнавчого клубу «Туризм і краєзнавство», літературно-мистецького клубу «Рів'яни». Організаторка «круглих столів» на тему «Цікаве поряд, придивись». Неодноразово виступала перед громадськістю селища та району з доповіддю «Краєзнавство як чинник національно-патріотичного виховання». Більше десяти років проводить тематичні екскурсії «Браїлів історичний», «Браїлів – літературно-мистецький», «Єврейська сторінка в історії Браїлова», «Місця сили нашого селища».

Авторка книг «Браїлів. Стежками історії», «Тут він завжди...», «Географія «поїздок в люди» Володимира Забаштанського», «Історія, творена людьми», «Енергія життя», «На щастя маю я надію», «Туристичний путівник. Браїлів». Співавторка книг «Браїлів – перлина Поділля», «Через віхи історії» (1 ч.), альманаху «Поетична Жмеринщина». Авторка-упорядниця збірки «Стожари Поділля». Підготувала «Календар видатних людей – уродженців Браїлова». Редакторка книги Андрія Гудими «Браїлівська рапсодія». Нині працює над рукописом книги про Володимира Забаштанського «Ми пишемо за нього, ми пишемо про нього...». Авторка численних статей краєзнавчого характеру в газетах і журналах України. Зокрема, тематичного циклу «Методика викладання історії рідного краю» в освітянській пресі.

Учасниця та одна із організаторок першого обласного фестивалю християнської колядки «Небо і земля нині торжествують», першого обласного фестивалю української хустки, Національного фестивалю «Код Нації».

Доклала зусиль до відкриття пам'ятних знаків «Світлій пам'яті козаків Браїлівської сотні Брацлавського полку» та «Лицарський хрест бойового братерства», встановленого на честь Героїв сучасної війни, а також «Світлиці старожитностей» у Браїлові. Нині працює над збором та збереженням матеріалів для майбутнього краєзнавчого музею та Музею Мужніх.

На основі місцевих історичних джерел та пам'яток розробила ескіз герба Браїлова, який був затверджений на одній із сесій Браїлівської селищної ради.

Учасниця підготовки та проведення різних благодійних акцій та ярмарків у селищі та в районі. Організаторка численних літературно-мистецьких заходів патріотичного характеру: мітингів-реквіємів «У єдності наша сила», «Їх душа болить за Україну», «Поезія, навіяна війною», «Пам'ять стукає в наші серця», «Духом завжди була вільною, залишалась Україною», «Зродились ми великої години...», «Мамина молитва», «Вони служили Україні і народній Правді» та ін.

Членкиня Національної спілки краєзнавців України, Національної спілки журналістів України.

За сумлінну працю удостоєна низки відзнак: медалей «За трудову звитягу», «Українська берегиня» Всеукраїнського об'єднання «Країна», Грамоти Міністерства освіти України, Почесної Грамоти Українського фонду культури, грамот та подяк Жмеринської міської ради.

У 2023 році стала лауреаткою літературно-мистецької премії імені Володимира Забаштанського, дипломанткою обласної краєзнавчої премії імені Володимира Вовкодава.

У 2025 році їй присвоєно звання «Почесний краєзнавець України».

СТЕПАНЧУК Юрій Степанович

Народився 29 березня 1970 року в селі Кононівка Драбівського району Черкаської області в родині сільськогосподарських працівників. 1985 року закінчив вісім класів Новобілокоровицької середньої школи № 2 на Житомирщині. Навчався в Бабиничькому професійно-технічному училищі № 39.

Проходив строкову військову службу, мав звання сержанта.

Із вересня 1991 до липня 1992 року працював учителем історії та правознавства неповної середньої школи села Журжівичі Олевського району Житомирської області.

1996 року закінчив історичний факультет Вінницького державного педагогічного інституту. Працював учителем історії та правознавства в загальноосвітніх школах № 2 та № 14 м. Вінниці.

У 1995 – 2024 рр. працював у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського на посадах старшого лаборанта, старшого викладача, доцента, професора кафедри історії України. Із 2006 до 2011 року обіймав посаду заступника директора з наукової роботи, а в 2011 – 2015 рр. перебував на посаді заступника директора з навчальної роботи тодішнього підрозділу університету – інституту історії, етнології і права (нині – факультету історії і міжнародних відносин).

2006 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Діяльність громадських і політичних об'єднань УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 20-х – на початку 30-х рр. XX століття».

2016 року вступив до докторантури Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. У березні 2019 року успішно захистив докторську дисертацію на тему «Постать Богдана Хмельницького в новітній українській, російській та польській історіографії».

Із 2001 до 2019 року працював у Вінницькому територіальному відділенні Малої академії наук України. За цей період підготував близько п'ятдесяти призерів обласного та Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України.

Член спеціалізованої вченої ради Д 73.053.01 Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Наразі працює викладачем історії України в освітній компанії «Persona Education», а також на посаді професора кафедри суспільно-гуманітарних наук комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж».

Заступник голови правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заступник голови Вінницького обласного осередку Наукового товариства

ім. Шевченка. Член Вінницької філії Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка. Почесний краєзнавець України (2021 р.). Член Національної спілки журналістів України.

Удостоєний нагрудного знака Міністерства освіти і науки України «Василь Сухомлинський», багаторазово був нагороджений Почесними Грамотами Вінницької обласної державної адміністрації, обласної ради, управління освіти і науки. Лауреат Вінницької обласної премії імені Володимира Вовкодава.

Автор більше 300 наукових публікацій, а також книг «Образ Богдана Хмельницького в новітній українській та зарубіжній історіографії», «Викладачі факультету історії, права і публічного управління в історико-краєзнавчих заходах (2016 – 2019). До 100-річчя факультету історії, права і публічного управління Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (1919 – 2019)»; «Ліквідація московським самодержавством державної автономії України-Гетьманщини в другій половині XVII – XVIII ст. Хронологічний довідник» (у співавторстві з Сергієм Гальчаком та Анатолієм Лисим), «Хронологічний довідник з історії та культури України: від найдавніших часів до сьогодення (для студентів закладів вищої освіти)» (у співавторстві з Наталією Кузьмінець та Оленою Стадник).

Загалом, у колі його наукових зацікавлень перебувають питання регіональної історії та формування історичної пам'яті постаті Богдана Хмельницького в сучасній українській та зарубіжній історіографії.

СТЕПАНІЮК Віра Анатоліївна

Народилася 17 травня 1966 в м. Ковелі Волинської області. У 1983 році закінчила Луцьку середню школу і вступила на філологічний факультет Вінницького державного педагогічного інституту, пов'язавши з того часу свою життєву долю із Вінниччиною. В 1987 році з відзнакою закінчила згаданий заклад вищої освіти, здобувши кваліфікацію «учитель української мови та літератури». З серпня 1987 року працювала за фахом у Пагурецькому навчально-виховному комплексі «Загальноосвітня школа І – ІІ ст. – дошкільний навчальний заклад» Хмільницького району. З квітня 2016 року обіймає посаду заступника директора з навчально-виховної роботи Уланівського ліцею Уланівської сільської ради (колишньої Уланівської загальноосвітньої школи І – ІІІ ступенів цього ж району). Учителька-методистка вищої категорії. Переможниця обласного конкурсу «Учитель року», Всеукраїн-

ського конкурсу літературних творів «Слово про мого вчителя». Нагороджена Почесним знаком «За досягнення в освіті».

Відома також як невтомна дослідниця малої батьківщини, зокрема, у сфері літературного краєзнавства. Багато уваги приділяє вивченню життя і творчості відомих митців художнього слова Валер'яна Тарноградського, Володимира Козака, перебуванню на теренах Хмільницького району Бориса Антоненка-Давидовича. Авторка методичного посібника із вивчення літератури рідного краю «З мукою-любов'ю до землі», співавторка (у співавторстві з Миколою Дорошем) методичного посібника із вивчення творчості Тараса Шевченка в загальноосвітніх навчальних закладах «Тарасове слово в серцях нащадків», ґрунтовного краєзнавчого дослідження «Шевченкіана: На хрещатім Хмільницькім шляху» (у співавторстві з Миколою Дорошем; художнє оформлення М. А. Загороднього). Дипломантка ХІХ-го загальнонаціонального конкурсу «Українська мова – мова єднання» у номінації «Країна. Витоки. Родовід» – за статті в хмільницькій райгазеті «Життєві обрії» про творчість Т. Г. Шевченка. Співавторка-укладачка (у співавторстві з Миколою Дорошем) навчально-методичного посібника «Битва на Синій Воді 1362 року в контексті історії Вінниччини», енциклопедичного довідника «Тобою, краю мій, живу... Хмільниччина: події, особи, час». Авторка-укладачка тематичної хрестоматії про Голодомор «Плач білого янгола: Твори про голодомор 1932 – 1933 років у Хмільницькому районі Вінницької області».

Дослідила і описала історію школи в с. Пагурцях, до її 150-річного ювілею видала книгу «Погляд крізь роки. Історія школи в документах, нарисах і світлинах».

Авторка сценаріїв створених народною аматорською кіностудією «Гіпаніс» (м. Хмільник) документальних фільмів «Хмільницький літопис», «Хмільницьке самоврядування», «Високе небо Анатолія Афанасенка», «Ріка його долі», «Із берега розстріляних світів», «Мотиви, зчитані з небес», чис-

ленних публікацій у пресі: «Чорний грім Чорнобиля», «Чорні покоси радянської влади», «Україна пам'ятає, світ визнає», «Мова – то душа народу», «Наша сторінка в історії» та ін.

Крім того чимало її науково-краєзнавчих доповідей та повідомлень надруковано у збірниках науково-краєзнавчих конференцій: «Народна творчість та топоніміка Присноводдя щодо Синьоводської битви» // *Синьоводська битва 1362 року – визначальна подія в історії України: Матеріали міжнародної наукової конференції, м. Хмельник Вінницької області, 24 квітня 2012 р. / Відп. ред. С. Д. Гальчак. – Вінниця: ПП Балуєк І. Б., 2012. – С. 171 – 175; «Хай світ бачить, що можуть сини різних земель, якщо вони в одному кулаці» // *Хмельницький край на мапі України: Матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції, приуроченої 660-річчю м. Хмельника. 21 вересня 2022 р., м. Хмельник Вінницької області / Ред. колегія: С. Д. Гальчак (голова), Ю. С. Степанчук (співголова), М. Н. Дорош (відповідальний секретар) та ін. – Вінниця: Меркьюрі-Поділля, 2022. – С. 173 – 176 та ін.**

Відома Віра Анатоліївна й як авторка художніх творів «Богородиця під кулями», «Моя незалежність». Зокрема збірку віршів на воєнну тематику «Богородиця під кулями» видала для особливих читачів – наших воїнів, що відстоюють незалежність рідної Батьківщини на фронтах російсько-української війни.

Членкиня Національної спілки краєзнавців України, Всеукраїнського товариства «Просвіта», Наукового товариства ім. Шевченка.

Лауреатка обласної журналістської премії імені Олександра Гетьмана.

Нагороджена медаллю Президента України «25 років Незалежності України».

У 2016 р. удостоєна звання «Почесний краєзнавець України».

ЯБЛОНСЬКИЙ Василь Леонідович

Народився 21 листопада 1946 року в с. Соколівка Крижопільського району (тепер: Тульчинського району Вінницької області) у сім'ї працівників місцевого дитячого будинку. У 1965 році закінчив 11 класів Соколівської середньої школи, поступив у Вінницький політехнічний технікум. Здобувши спеціальність теплоенергетика, за направленням працював на Хоростківському спиртзаводі в Тернопільській області. Потім – начальником зміни на Вінницькому державному підшипниковому заводі № 18. Заочно закінчив Вінницький політехнічний інститут. З 1980 року – старший інженер, провідний інженер, керівник групи, заступник начальника відділу Вінницького заводу «Аналог». Пізніше, звільнившись з посади, організував мале сантехмонтажне підприємство, яке функціонувало до 2010 року.

Ще в пору юності захопився краєзнавством, генеалогією, зокрема, вивченням походження свого роду. У 2010 році з

братом Едуардом видав альбом «Родовідне дерево», в якому архівними документами підтверджено дев'ять поколінь Яблонських. У 2024 році став автором унікального дослідницького видання «Яблонські – історія роду», документально підтвердивши, що дворянський рід Яблонських походить від шляхтича Петра Матвійовича Яблонського, який у 1593 році потрапив у турецький полон, а в 1621-му – загинув у бою...

Заявив про себе й як редактор низки краєзнавчих книг. Серед них: «Моя Соколівка – мамина пісня, колиска і доля» (2004; авторства краєзнавця В. Г. Стодольського) – про рідне село; «На перехресті шляхів» (2021) – про історію сіл Якушинці і Зарванці; альбом-книга «Соколівка жила, живе і буде жити» – про історичний розвиток дорогого серцю населеного пункту.

Описав історію сіл, в яких ріс, навчався, в яких народилися і проживали його родичі: Соколівка, Соболівка і Юзвин (Некрасове). Розповів про пам'ятки архітектури, зокрема про унікальний Соколівський палацо-парковий ансамбль, колекцію подільських писанок Гелени Беліни-Бжозовської, соколівського художника Яна Засідателя, поета Андрія М'ястківського, командира полку Армії Української Народної Республіки Нікіана Денисовича.

Долучився до видання «Таємниця схованих могил» – про трагічні події на Вінниччині в період репресій 1937 – 1939 рр., про проведені у 1943 році у Вінниці розкопки могил жертв більшовицького терору (у мартирології безневинних жертв сталінських катів й його дід Войцех Матвійович Яблонський, заарештований в грудні 1937 року, злочинно розстріляний ними, таємно закопаний без позначення місця поховання в одній із прихованих братських могил).

Ініціатор видання у 2025 році спогадів вінницьких краєзнавців «Дитинства чарівна мить...», автор опублікованих у згаданому колективному виданні власних спогадів «Линка», «Бабусині пиріжки», «Поїзд на Гадес».

Автор багатьох краєзнавчих публікацій у засобах масової інформації.

Ініціатор створення «Музею історії вінницького футболу», облаштування меморіальних майданчиків – як важливих елементів збереження народної пам'яті. У рідному селі Соколівка організував будівництво кургану та встановлення пам'ятного хреста козаку Соколу, в честь якого було названо село Соколівка.

На даний момент організував спорудження Алеї Слави полеглим соколівчанам у триваючій кривавій російсько-українській війні.

Перевіз з минулого місця проживання своїх прапрадідів родинний камінь та встановив його біля власної оселі в с. Зарванці. Можливо, це єдиний родинний камінь на теренах України.

Член Національної спілки журналістів України. Член Національної спілки краєзнавців України. У 2024 році удостоєний звання «Почесний краєзнавець України».

Відомий також як меценат, невтомний волонтер, патріот. Неодноразово допомагав бійцям на передовій, які героїчно стали на захист України, побував у найгарячіших точках війни – в Маріуполі, Водяному, Краматорську, Пісках, Мар'янці, Авдіївці...

Тому зовсім не випадковими є щирі, мовлені ним слова, які до глибини душі поділяють не лише його численні друзі, колеги, а й усі краєзнавці Вінниччини, слова, які стали для дослідників малої батьківщини своєрідною клятвою:

«Приводів сумувати в останні роки не просто багато, а безліч, але я вірю в торжество добра. Стараюся не просто вірити, а й робити в це свій внесок, тому охоче витрачаю на волонтерські справи і час, і кошти – це для Перемоги, для помсти за тисячі загублених українських життів.

Слова «Україна – понад усе!» для мене не пафосні, це гасло мого життя...».

Зміст

Про відзнаку «Почесний краєзнавець України»	4
Веремій Анжела Анатоліївна	5
Висоцька Катерина Іванівна	7
Вільчинська Зоя Володимирівна	10
Вітковський Вадим Миколайович	13
Войтович Валерій Васильович	18
Гальчак Сергій Дмитрович	23
Горлей Володимир Савович	30
Дан Олександр Юрійович	32
Дмитрук Володимир Іванович	34
Дорош Микола Никифорович	37
Жарук Анатолій Федорович	40
Завальнюк Костянтин Вікторович	42
Загородній Микола Андрійович	45
Зелінський Руслан Мар'янович	48
Колесник Вікторія Василівна	50
Лисий Анатолій Кононович	52
Моргун Василь Андрійович	55
Моргунов Сергій Анатолійович	57
Нагребецький Анатолій Никифорович	59
Огороднік Василь Тимофійович	62
Пентюк Борис Миколайович	64
Погончик Григорій Олексійович	66
Подкур Роман Юрійович	69
Подолінний Анатолій Мусійович	72
Подолян Василь Васильович	76
Реєнт Олександр Петрович	79
Рекрут Валерій Пилипович	89
Роговий Олександр Іванович	95
Сварчевський Анатолій Вацлавович	101
Секрет Ганна Василівна	105
Слободенюк Надія Пантелеймонівна	107
Степанчук Юрій Степанович	110
Степанюк Віра Анатоліївна	113
Яблонський Василь Леонідович	116

Науково-краєзнавче
видання

Гальчак С. Д.

Вінничани – Почесні краєзнавці України

Технічний редактор
І. Схабовська

Видавець: ПП Балюк І. Б.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2524 від 13.06.2006
Здано у виробництво 12.04.2025
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 7,5.
Друк офсетний. Наклад 150 прим. Зам. 51.
Друк ТОВ «Меркьюрі-Поділля»
Тел. / факс: (0432) 52-08-02